

SAN PIETRO v Italiji je sedaj le še mesto razvalin. Vzeli so ga najemni zavezniški vojniki. Par izmed njih je na gornji sliki.

Čemu se goljufom, ki se debele na stroške zvezne vlade, nič ne zgodi?

Dočim so kolone listov polne napadov na raketirje v unijah, se pa tiste ravnateljice, ki goljufajo vlado pri vojnih naročilih s pokvarjenim materijalom, spretno zakriva, da so izželi na stroške ljudstva milijone dolarjev in ob enem prodali vladi tako pokvarjen vojni materijal, da bi ogrožal življenja vojakov, ako se bi ga rabilo. Ali je nastalo v časopisu in v radiu kaj-kričanja radi tega? So mar ustvarili škandal iz teh goljufij? Ne, ker korporacije trošijo milijone za oglašanje v listih in v radiu, unije pa tega ne zmorejo.

Ena najbolj misterioznih afer je še vedno obravnava, ki se je vršila pred letom proti Anaconda Copper Wire Co. v Indiani. Vladi je prodala za milijone dolarjev pokvarjene žice, ki pa je bila "pravilno" preiskšana pred vladnimi inspektorji z goljufivimi instrumenti. Goljufijo so ugotovili najprvo — na ruski fronti, kamor je ameriška vlada poslala velike količine te defektivne žice v ogrožanje življenj sovjetskih vojakov — seveda nevede in brez svoje krivde. Uvedena je bila preiskava, zločin dognan in nekaj nižjih uradnikov je bilo obsojenih na malo globo nekaj tisoč dolarjev in na kratke zaporne kazni, ki pa jih je zvezni sodnik Thomas W. Slick takoj suspendiral, češ, da je treba tako večje ljudi ohraniti pri produkciji, ne pa jih pošiljati v zapor. Če je kompanija uslugo razumela, mu je lahko o zadnjem Božiču poslala lepo darilo.

Kakšna razlika, če je kaj narobe v kaki uniji, ali pa če se dožene ogromna zločinska goljufija pri multimilijonarski korporaciji!

Pred par meseci je bila Anaconda Copper Co. že v drugi obtoženi, tokrat v Providence, R. I., spet vsled slične prevare. Samo da so dobički čimvečji — segajo v milijone — kaj brigajo profiterje življenja vojakov!

V namenu prodati vladi slabše blago, kot pa se je glasilo v pogodbi, ne da bi bilo izkazano za slabše, so tudi v tem slučaju preiskusne instrumente "popravili", tako, da so beležili pravilno kakovost materijala. Vladni inspektorji so baje o prevari vedeli, a gledali rajše v drugo stran. Bossi in nekateri višji uradniki so morali priznati, da so to prevarantstvo uganjali v velikem obsegu in da so vedeli, kaj delajo. Najvišji pa so rekli, da o tem prav nič ne vedo, dasi prejemale od \$80,000 do par sto tisoč dolarjev plače na leto! Pa recite, da ne živimo v razredni družbi! Tatiče se obeša, tatove izpušča.

Strideset milijonov brezdomcev

Pomožni državni tajnik Francis Sayre ceni po podatkih, ki jih ima državni departament, da je v Evropi po zaslugi nacijev 40 milijonov brezdomcev.

Nad 40.000 poljskih beguncev je bilo poslanih v Perzijo. Zide pošiljajo, in sami pobegajo, v velikih množinah na Bližnji vzhod, v Indijo, v Južno in vzhodno Afriko, v Palestino, v Mehiko in kamor pač se morejo zateči.

Veliko jih prepuste v Zed. države. Njim nasprotna kampanja zatrjuje, da jih pride sem na tisoče nepostavno, kar pa naseljeniški urad odločno zanika. In če je kdo prišel sem na ta način, bo deportiran, čim bo vojne končec.

Problem brezdomcev, razlaščenec, izgnancev in med tem še posebno Židov bo po končani vojni ena največjih težav, ki jo bodo združeni narodi morali vzajemno premostiti.

Nemci izgubili od kar so v vojni nad šest milijonov mož

Polkovnik František Moravec, šef čehoslovaške inteligence službe s stanom v Londonu je po dolgem proučevanju in iskanju podatkov, ter s primerjanjem poročil iz obeh taborov dognal, da so Nemci v sedanjih vojni izgubili že šest milijonov mož.

Od početka vojne do zaključka Moravčeve statistike je Nemčija pozvala v vojno službo 15 milijonov mož v starosti od 18. do 50. leta. Od teh jih je 3. januarja 1943 — torej pred dobrim letom, imela še 11.600.000. Njene izgube do takrat so znašale 4.100.000. Potem jih je izgubila pri Stalingradu 400.000. Do oktobra minulo leta jih je izgubila glasom sovjetskih podatkov nadaljnih 1.600.000. V Afriki je lani izgubila 100.000 mož. Moravčevi podatki vključujejo ubite, ranjene in pogrešane nemške vojake. V svoji statistiki izvaža, da je imela Nemčija po anekzijah leta 1942 okrog 19.250.000 mož v starosti od 18. do 50. leta. Moravec pravi, da ako vzamemo v obzir, da niso bili vsi sposobni za vojno službo, tedaj je jasno, da so nemške rezerve do malega izčrpane. V industriji si pomaga z milijoni delavcev iz okupiranih krajev, in tudi na bojiščih so ji primorani pomagati, vendar pa je jasno, da nemška oborožena sila pojema. Ni pa je še podcenjevati, ker si pomaga z novinci iz dozorovajočih letnikov in šteje še zmerom morda več kot 10 milijonov mož. Umevno, da ji največje izgube povzroča rdeča armada.

Dalje je bil navzoč ves čas častni predsednik Louis Adamič in pa sledeči častni člani, uredniki slovenskih listov: Ivan Zupan, urednik Glasila KSKJ; Anton J. Terbovec, urednik "Nove dobe"; glasilo ABZ; Ivan Jerič, urednik Amerikanskega Slovenca; Anton Šabec, urednik Glasila SDZ (Slovenske dobrodelne zveze v Ohio); Louis Beniger za Mladinski list SNPJ; Vatro Grill za Enakopravnost.

Dne 18. januarja se prične kampanja za četrto vojno posojilo

Vojna stane in vladi je treba denarja, da plačuje račune za municijo in za vzdrževanje svoje oborožene sile, in za pošiljanje potrebščin zaveznikom. Ker ji v ta namen dohodki od davkov ne zadostujejo, neglede koliko že so zvišani, zato si mora pomagati s posojili.

Kampanja za tretje vojno posojilo, ki smo jo imeli lani, je doslej, da so se ljudje odzvali s kupovanjem bonдов toliko, da je končna vsota bila veliko višja kot pa je določala kvota. Vlada se zanaša, da bo kampanja za četrto vojno posojilo, ki se prične 18. januarja, končala enako uspešno.

Naglo jačanje ameriške bojne mornarice

V minulem leti je bilo zgrajenih za ameriško mornarico 65 nosilk bojnih letal. Zaeno z drugimi bojnimi ladnjami se je tonaga ameriške pomorske sile dvignila za več ko polovico.

Konferenca 8. jan. v Chicagu ohranila enotnost v Sansu

OKROG 40 ČLANOV EKSEKUTIVE, ŠIRŠEGA IN ČASTNEGA ODBORA BILO NAVZOČIH. — POROČILA ODBORNIKOV BILA SOGLASNO ODOBRENA. — VODUŠKOVA SPOMENICA

V soboto 8. januarja se je vršila v hotelu Sherman v Chicagu prva konferenca širšega odbora Slovenskega ameriškega narodnega sveta, ki ima 40 članov. Seje se jih je udeležilo nad dvajset. Poleg njih je bilo prisotnih deset izvršnih odborikov (predsednik Kristan, podpredsednik Marie Prislant, II. podpredsednik Janko N. Rogelj, izvršni tajnik Mirko G. Kuhel, blagajnik Joe Zalar, in odborniki Vincent Cainkar, dr. F. J. Kern, Leo Jurjevec, Katka Zupančič in Frank Zaitz. John L. Lokar se zborovanja ni udeležil.

Dalje je bil navzoč ves čas častni predsednik Louis Adamič in pa sledeči častni člani, uredniki slovenskih listov: Ivan Zupan, urednik Glasila KSKJ; Anton J. Terbovec, urednik "Nove dobe"; glasilo ABZ; Ivan Jerič, urednik Amerikanskega Slovenca; Anton Šabec, urednik Glasila SDZ (Slovenske dobrodelne zveze v Ohio); Louis Beniger za Mladinski list SNPJ; Vatro Grill za Enakopravnost.

Albina Novak, urednica Zarje (glasilo Slovenske ženske zveze) je bila navzoča kot članica širšega odbora, in Frank Zaitz, urednik Proletarca, kot član eksekutive.

Izmed članov širšega odbora sta bila navzoča dva duhovnika: župnik Vodusek iz San Franci-

scia, in Rev. Math Butala iz Jolietta, duhovni vodja KSKJ.

Nezastopani listi

Nezastopani izmed slovenskih listov so bili torej Prosveta, Glas Naroda, Ameriška domovina, Obzor in Ave Maria. Izmed teh je Am. domovina v izdaji z dne 5. januarja v uredniškem članku izjavila, da njen urednik ne pride na to Sansovo konferenco zato, ker ima (A. D.) principe, ker ne obrača plašča po vetru, in v glavnem radi tega, ker se je SANS udinjal partizanom, ki nimajo namena osvoboditi našo staro domovino nemške zalege, ampak jo pripraviti za komunistično diktaturo. V istem članku obljublja, da bodo tisti Slovenci, ki so proti vsaki komunistični diktaturi, prišli v kratkem na dan z izjavo na pristojnih mestih, s katero jim bodo zagotovili, da oni, in pa slovensko ljudstvo v tej deželi, ki ga zastopajo, ni komunistično.

Take izjave so se že izvršile po znanem posetu Sansove deputacije pri vladnih organih v Washingtonu, s katerimi je zveza slovenskih župnij "v imenu 280.000 Slovencev v Ameriki ugotovila, da je L. Adamič govoril samo v svojem imenu."

Drugi uredniki nezastopanih listov vzroke svoje odsotnosti niso navedli.

(Konec na 4. strani.)

Poljski problem dela zaveznikom težke preglavice

SILNA PROPAGANDA POLJAKOV V AMERIKI IN ANGLIJI PROTI STALIŠČU SOVJETSE VLADE. VPRAŠANJE MEJ MED POLJSKO IN USSR IN KAKO SO NASTALE

Poljska zamejna vlada v Londonu nič ne skriva, da je razočarana nad izidom lanske konference med vnanjimi ministri treh zavezniških velesil, ki se je vršila v Moskvi, in nad sestankom Roosevelta, Churchilla in Stalina v Teheranu. Poljsko vprašanje je na obeh ostalo nerešeno.

Poljaki v Ameriki za prejšnje meje

Posebno v Zed. državah, kjer je več sto tisoč Poljakov in njihovih potomcev, se vrši silovita kampanja, da naj se Zed. države zavzamejo za ohranitev take Poljske, kakršna je bila pred sedanjo vojno. V istem tempu pišejo poljski listi v Angliji.

Moskva jim je minuli teden odgovorila, da se je odpravila na fronto proti Varšavi druga poljska divizija, opremljena z več tanki kot pa jih je imela do te vojne vsa poljska armada. Tako ima Rusija na fronti ob Poljski že dve moderni diviziji poljskega vojaštva, zamejna vlada pa drži svoje vojaštvo pod pokroviteljstvom Anglije na bližnjem vzhodu.

V Moskvi posluje poljski osvobodilni odbor — kot del nje politike sovjetske vlade, in ta napada zamejno vlado v Londonu enako, kakor napadajo na primer partizani v Jugoslaviji Petrovo-Puričevu vlado, ki je vedrila v Londonu in sedaj v Kairu.

Uničeni upi

Poljska, kakršna je bila ustvarjena na mirovni konferenci v Versaillesu, je bila zasnovana s stališča sovršstva do boljševiške Rusije. Hladni Angličani so se bali, da gredo francoski reakcionarji v tem oziru predač. Toda Clemenceau je prevladal v ognju navdušenja za Poljake, in tako je bila meja, kakršno je začrtal med Poljsko in Rusijo tedanji angleški minister znan po imenu Curzon, ki je sovražil boljševiško revolucijo in vse, ki so jo vodili, zavržena. Curzon je bil posebej torij, toda vzlic temu toliko razumen, da se je bal posledice, če prevladajo v zahtevah po ru-

skem ozemlju v prid Poljske Poljaki in francoska reakcija.

Osvajanja brez dovoljenja

Kot se je dogodilo na primer z Reko, ki so jo Italijani vzeli brez dovoljenja zaveznikov, oziroma proti njihovi volji, tako se je godilo še v veliko večji meri na Poljskem. Rusija je bila oslajljena do skrajnosti vsled civilne vojne, vsled vpada angleških, francoskih, ameriških japonskih in čeških čet v njeno ozemlje, nato vsled lakote in strahovitih neurejenosti. Poljakom vsled tega ni bilo težko ignorirati od Curzona začrto mejo, in tako so se polastili velikega ozemlja preko Curzonove črte, na kateri živi, oziroma je takrat živelo le pet odstotkov Poljakov.

Tista zemlja je bila posest Poljske v 18. stoletju, in po tem zgodovinskem pravu so Poljaki trdili, da imajo še vedno pravico do nje. Curzon, reakcionar kakor je bil, je menil, da bo to imelo težke posledice, ako se jim

(Konec na 5. strani.)

Socialisti v Argentini bodo delovali podtalno

Fašistični režim v Argentini je ob koncu minulega leta razpustil oziroma zatrl z regulacijskimi odredbami vse opozicijske politične stranke in udaril še posebno po nasprotnem tisku. Tudi listi tujerodcev so bili vsled tega silovito prizadeti, med njimi: slovenska revija "Njiva", radikalno usmerjena, in režimski Jugoslaviji naklonjeni "Slovenski list".

Vsi listi lahko še izhajajo, ki dobe potrdilo, da so se v svojem pisanju doslej koristili Argentine izkazali vrednim zaupanja. A to velja povsem za take časopise, ki ne pomenijo mnogo. Opozicijskim listom pa so Ramirezovi ukrepi postavili toliko zank, da so se eni res čez noč prelevili in postali urejevali "po enem kopitu" kakor je običaj v fašističnih deželah. Drugi pa so prenehali rajše kot pa da

bi postali duhovna praznina in priobčevali le vladno gradivo.

Eden prvih, ki je to storil, je socialistični dnevnik La Vanguardia, ki je že petdeset let uradno glasilo socialistične stranke v Argentini. V izdaji z dne 7. januarja je oznanil, da je to zadnja številka. Če svobode tiska ni, tedaj je socialističnemu listu nemogoče izhajati. Namreč tako, da bi bil socialistično urejevan.

Sodrug v Argentini so to razumeli in odslej bo njihovo gibanje podtalno. Drugače je pod fašistično diktaturo nemogoče. Argentinska soc. stranka je bila v mednarodnem gibanju najvažnejša izmed vseh delavskih strank bodisi v Južni, kot v Severni Ameriki.

La Vanguardia je bil svetovno znan socialistični časopis. Po več ko pol stoletju izhajanja je

moral končati, s pojasnilom čitateljem, da mu je pod sedanjimi vladnimi ukrepi nemogoče vršiti svoje socialne dolžnosti.

Tako je uničena z vladnim razpustom socialistične stranke in prenehanjem njenega glasila ena največ obetajočih delavskih strank na tem kontinentu. Iz demokratske usmerjenosti se je morala podati v podtalno revolucionarno gibanje, po desetletjih truda, da v Argentini izvojuje pravo demokracijo.

Veliko je temu kriva vnanja politika Zed. držav skozi vse čase. Vedno ji je bilo zgolj na tem, da protektira "ameriške interese", katerim pravijo v Argentini "politični kolosus na severu" in pa "imperializem Wall Streeta".

Vsa prizadevanja državnega departmanta v Washingtonu, pridobiti Argentino v družbo

združenih narodov za vojno proti fašizmu, so bila brezuspešna. Argentinas je sedaj bolj fašistična, kot pa je bila v dneh, ko je našemu državnemu tajniku Hullu in takratnemu podtajniku Sumnerju Wellesu prvič odklonila iti v družbo z ostalimi ameriški republikami za prekinjenje odnošajev z osiškem. Vlada Argentine trdi, da uče biti orodje "imperializma kolosusa na severu" in s tem je zavrgla demokracijo ne da bi ob enem najkoristnega storila za svojo deželo. Ramirezov režim je nastal nasilno, kakor prejšnji pred njim. In tudi prihodnji bo moral tako nastati. Kadar bodo socialisti za tako nasilno akcijo dovolj močni, bodo izvršili preobrat, ki ne bo samo demokracije, temveč bo Argentino preuredil v socialistično urejeno državo.

Privatnim interesom ni treba apelov, da naj se zanimajo za svoje liste

Ameriške korporacije trošijo okrog petdeset milijonov dolarjev na leto za takozvane kompanijske liste, ki jih izdajajo za svoje delavce in njihne družine. Med delavci goje misel, da so oni inkorporacija, za katero delajo, ena družina, s skupnimi interesi, zato morajo biti oboji v prijateljstvu. Tendencia takega urejevanja je odvracati delavce od "tujih agitatorjev", ki sejejo združbo med njimi in delodajalcem, korist od tega pa imajo vnanji vsiljivci.

Nekateri teh listov so ob enem glasila raznih kompanijskih klubov, ker kompanijske unije po zakonu niso več dovoljene. Priobčujejo družinske dogodke, novice o sportu, ki ga goje njeni delavci, slike deklet, risbe, šale, uspehe kompanije, priznanja, ki jih je deležna — pišejo sploh tako, da delajo vtis intimnosti. Tudi tehnično so prikupni.

To so torej listi "kompanijskih družin".

A ob enem trošijo korporacije še veliko več za vzdrževanje velikih dnevnikov in revij, zato vidite v njih bombastična hvalisanja kompanijskih magnatov, in pa napade na delavske organizacije pod eno ali drugo pretvezo, sedaj večinoma pod masko, da ovirajo vojne napore s števami, lenarenjem, z izostajanjem z dela in z neprestanim zahtevanjem po zvišanju mezd, dočim nimajo vojakov na bojišču nikakega "osemurnika", ne poldruga plače za nadure, dasi tvegajo življenja v boju za svojo deželo.

Proti tej ogromni tiskovni sili stoji unijsko in delavsko politično časopisje, ki pa ima med maso, kateri služi, sorazmerno prav malo zanimanja in opore. Krive temu so največ unije, ker jim je le za materialno stran, načela pa zametujejo. Ni čudno, da si upa vsak politik, vsak častnik, vsak Pegler in vsak Kaltenborn udrihati po delavstvu, še za to malo koncesij, ki si jih je priborilo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaits
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Delavstvo v Angliji se ne boji zveze s komunisti v Sovjetski uniji

Bili so časi, ko so delavske, socialistične in socialdemokratske stranke ponudbe komunistov za "enotno" fronto povsod odklonile, z izjemo nekaj časa v Franciji, ker so smatrale take predloge in vabila zgolj za sredstvo kominterne pri njenem vrtnanju "od znotraj". Tudi v Franciji se ljudska fronta ni obnesla, več po zaslugi reakcije, kakor pa po krivdi nesloge med proletariatom.

To razmerje predlogov za enotnost se je spremenilo toliko, da je sedaj odbor angleške delavske stranke tisti, ki predlaga sporazum s komunistično stranko v Sovjetski uniji za sodelovanje med njima, in končno za zgraditev nove mednarodne delavske politične organizacije ali internacionale.

Večina odbora angleške delavske stranke smatra, da komunistična stranka v Rusiji zagrizencev-več ne goji, oziroma je z njimi pomejala, in veruje, da je konstruktivno sodelovanje teh dveh največjih delavskih strank mogoče — in potrebno.

Marsikomu, ki položaja ne pozna, se čudno zdi, kako to, da delavska stranka v Angliji hoče zvezo s komunistično stranko v Rusiji, ne mara pa sprejeti angleške komunistične stranke, ki se trudi na vsaki njeni konvenciji, da se je bi sprejelo v njo. Zato ne, ker ima s pridruženimi političnimi strankami slabe skušnje. Vzlic temu dobi predlog za sprejem komunistične stranke na vsaki konvenciji delavske stranke veliko glasov. Sprejem zagovarjajo mnogi, ki so znani voditelji v angleškem unijskem pokretu in se ne more trditi o vseh, da so komunisti. A mnenje večine na vsaki konvenciji je, da naj se komunistična stranka razpusti in njeni člani pa potem pristopijo v delavsko kot posamezniki, ne kot tekmujoča organizacija.

Ne sme se prezehtati, da je velika večina angleških komunistov že v delavske stranke skozi svoje unije, toda ker v njih ne dominirajo, razen v nekaterih, na ta način ne pridejo dosti v poštev. Angleška delavska stranka je kombinacija unij in pa posebnih političnih klubov, v katerih se ji lahko pridruži vsak sprejemljiv posameznik. Komunisti bi torej morali, če se hočejo v Angliji ravnati po sklepu večine delavske stranke, svojo organizacijo razpustiti in se prijaviti za vstop v te klube ali politične enote. Vsi ne bi bili sprejemljivi, to jim je večina pojasnila. Manjšina je za sprejem vseh v obliki njihove stranke.

Angleška delavska stranka je poleg nemške social-demokratske stranke veljala za eno najbolj konservativnih, oziroma še celo bolj kakor nemška. Taktika kominterne ji je bila zoprna in jo je pobijala, dasi ji tega ni bilo treba toliko kot delavskim strankam v drugih deželah, ker so bili komunisti v Angliji le malo pomembni politični faktor. Ne ve pa se, kako bo v bodoče. Od kar je bila Rusija napadena, ni v politični taktiki obeh strank v Angliji sploh nobene razlike. Kako bo po vojni, je odvisno, kakšen bo mir. In odvisno od tega, ali pride med njo in komunistično stranko v Rusiji do zveze, kakršno predlaga odbor angleške delavske stranke.

V Proletarcu smo o tej akciji pisali v številki z dne 1. decembra in jo pozdravili z željo, da uspe.

Nič dobrega ne bo za delavstvo, ako se bratomorni boj, kakršen je divjal med proletariatom po prejšnji vojni, spet ponovi. Upamo, da se odgovorni faktorji na obeh straneh tega dobro zavedajo in ne bodo izzvali novih pogubnih bojov in uganjanih zmote znova. Pravimo namreč, odgovorni krogi. Fanatikov, zagrizencev in ekstremistov na desni in levi ne bo izučila nikakršna skušnja.

Kakor poroča v Chicago Sunu Frederick Kuh iz Londona v depesi z dne 22. dec. minulo leto, se je odbor delavske stranke zedinil s 17 glasovi proti trem poslati v Moskvo misijo, s poverilom, da sklene s komunistično stranko dogovor na podlagi od delavske stranke predlaganih smernic in nalog, o katerem bi potem odločila konferenca angleške delavske stranke, ali je zanjo sprejemljiv ali ne.

Omenjeni poročevalec piše, da so v tej komisiji profesor Harold J. Laski, svetovno znan mislec, levičarski socialist in velik zagovornik sprave med proletariatom; drugi je Percy Collick, eden izmed voditeljev unije lokomotivnih inženirjev, tretji Alfred Dobbs od unije obutvenih delavcev, in poleg teh treh ena ženska, ki pa na seji odbora 22. dec. še ni bila izbrana.

Pogajanja, če bi komunistična stranka v Rusiji pristala vanje — in pravijo, da je to že storila, bi temeljila na sledečih točkah, predlaganih od angleške delavske stranke:

Obnovitev in preureditev delavske internacionale v Evropi in Aziji, ki pa naj bi imela posvetovalen značaj in dajala le nasvete, ne direktive.

Delavska stranka Anglije in komunistična stranka Sovjetske unije se obvezujeta storiti vse v svoji moči proti umešavanju (buržavskih sil in vlad) v socialistične revolucije kjerkoli se bi pojavile.

Obe se obvezujeta preprečevati zlorabljanje reliefa (dajave živil in drugih potrebščin) proti demokratičnim gibanjem. (Obe ti točki, ki prihajata ne iz komunističnih vrst, temveč iz konservativne angleške delavske stranke, sta značilni in potrjujeta staro

VOJNA NA PACIFIKU je hujša, kakor pa si jo predstavljamo. Posebno tujerodci so zaverovani zgolj v evropsko vojno. Gornje je ameriški vojak — iz mornarične pehote — ki si je po zavzetju otoka Tarawe vzel nekaj počitka čim je zakopal v pesek ubite japon ske vojske.

Upor ljudstva v Jugoslaviji vpliva nalezljivo na druge podjarmljene narode

Piše DONALD BELL

Ameriški in angleški merodaj-

ni krogi živo razpravljajo o vprašanju, ali naj se Titov pokret v Jugoslaviji prizna politično, ki je zdaj že priznan in podpiran v vojaškem oziru. Nekateri poudarjajo, da je bil kralj Peter tisti, ki je napovedal vojno Nemcem — oziroma jim odpovedal pokornost — v trenutku, ko je bila njegova država napadena. Ako bi bila legitimna jugoslovanska vlada odstavljena zdaj, bi seveda vse vlade v izgnanstvu izgubile nekaj svojega vpliva. Na drugi strani pa je mogočna Titova armada zaveznikom potrebna za bodočo balkansko kampanjo. Saj drži Tito že zdaj precej več nemških divizij kot vse kombinirane vojaške sile Angležev in Amerikancev na italijanskih tleh.

Globoka zmota, ki je na dnu tega prerekanja, je ta, da temelji na ideji, da imajo Amerikanci in Angleži možnost izbirati. V resnici pa je stvar taka, da je to zadeva, ki se odigrava edinole med Nemci in Jugoslavlani — to je boj za premoč na terenu med nemškimi silami in partizani.

Cisto mogoče je, da bodo partizani končno le premagani in uničeni od nadmočnih nemških sil. To bi se moglo pripetiti, ako bo Tito dobival kot popreje, premalo zavezniške podpore v orožju in prehrani. V tem — za nas nesrečnem — slučaju bi jugoslovanska vlada s svojim kraljem

tudi ne imela nobenih izgledov, da pride zopet na oblast. V Jugoslaviji bi le nastala smrtna tišina grobov — kot je v drugih zasedenih deželah, toda v trenutku nemškega poraza bi žive narodne sile vendar zopet nastopile, a bile bi zopet ... pripadnice Tita. Ni dovolj, da se Peter vrne v Beograd kot "priznani" vladar. Na oblasti bi ga morali držati britanski in ameriški bajeoneti, a to je več kot more pričakovati.

Obsežna poročila, ki so prispevala v to deželo o postanku in razvoju Titovega pokreta, dokazujejo ne le, da je to zares ljudsko in splošno narodno gibanje, ki nima nobenih zahtev na zunanji svet, temveč tudi, da moramo v tem gibanju videti tudi začetek velike in splošne balkanske revolucije, ki bo imela velik vpliv tudi v ostali Evropi.

Staro pravilo je, da so revolucije nalezljive. One ne poznajo in ne priznajo nobenih meja. Nove ideje zagrabijo kar naenkrat ves kontinent — kadar so nove politične ali socialne ideje prestale svojo preizkušnjo. Ideja sama pa se ne more razviti, dokler si ni ustvarila primerne orožja.

Kakor hitro pa se pokaže, da obstoječe sile odpora niso več dovolj močne za upiranje, izbruhneje revolucije. Gerilsko vojskovanje je tak eksperiment — popolnoma nova izkušnja evropskih delavskih slojev.

Niti na Avstrijskem niti na

stališče tega lista, da kjer se bodo preobrati izvršili, bo na eni strani reakcija in na drugi ljudske množice, ne z glasovnicami, ampak kot jih imenuje predlog — socialistične revolucije. Drugič, angleška delavska stranka ve, da se bo pomoč gladnim množicam marsikje delila s stališča mržnje proti demokratičnim gibanjem, kar smo tu poudarili že v pričetku teh akcij. Iz poročil, ki prihajajo iz Italije, se sumnje angleške delavske stranke že uresničujejo.

Obe stranki sporazumno izjavljata, da ima ljudstvo vsake dežele samo pravico določiti si obliko vlade po svoji volji, in obe stranki se obvezujeta, da se ne bosta umešavala v zadeve druga druge.

Obe obljubujeta po končani vojni delovati za kolektivno varnost. In obe bosta nasprotovale možnim kombinacijam, ki bi ogrožale varnost Velike Britanije ali Sovjetske unije.

Razorožitev agresivnih dežel in iztrebljenje protisocialnih sil, ki so jedro agresivnosti.

Obe stranki se obvezujeta delovati za mir v duhu proglašanih štirih svobodščin.

Predlog vsebuje še več drugih točk, kot izmenjavanje učiteljev, negovanje turiste, medsebojna vzajemna trgovina med Anglijo in Sovjetsko unijo in razširjenje njunega vpliva v mednarodnem delavskem uradu.

Ako res pride do sporazuma med njima na tem temelju, bo to za reakcijo silen udarec, in pa za one ekstremiste na obeh straneh, ki delujejo vedoma ali nevedoma nj v korist. Dogovor bi za začetek temeljil samo na tema dvema strankama, ker sta to sedaj edini, ki v delavskem gibanju res kaj pomenita. A predlog za dogovor med njima je tak, če bo odobren, da bi imele po vojni vse delavske stranke priložnost za pristop ne da bi jim bilo treba trkati na zaklenjena vrata.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Nekoliko zgodovine

Dne 8. oktobra 1941 ob 12:30 popoldne so bili vsi zastopniki inozemskih časopisov sklicani v urad zunanjega ministrstva v Berlinu, da izvedo važno novico.

Par minut po njihovem prihodu je Dietrich, šef nemške inozemske propagande — v tišini kakor v grobu vsled napetega pričakovanja — izjavil sledeče: "Gospodje! V sedmih dneh ofenzive, ki jo vodi sam naš 'fuehrer', je sovražnik med Mosko in Leningradom popolnoma obkoljen in vprašanje njegove popolne anihilacije je samo še stvar kratkega časa. Za resničnost te novice jamčim s svojo častniškarsko častjo in poštenjem."

To so bile besede, izgovorjene tujinskim častnikom, od vrhovnega zastopnika nemškega državnega časopisa v jeseni leta 1941. Največja boljševiška armada popolnoma uničena po firarjevih 'nepremagljivih'! In svet je verjel tem besedam.

Od tiste jeseni se je precej spremenilo. Potem je še celo sam Hitler svetu parkrat dramatično zagotovil, da drži boljše vike za vrat — samo še majkone časa — pa bo vse končano. Danes ve, da se je vendar malo zmotil — in da je Napoleon vendar le imel prav, ko je na otoku Svete Helene izjavil: "Moja največja zmota je bila ruska kampanja."

V teh dneh, ko drve dogodki s tako strašno brzino, je težko pisati ali celo misliti. Ruske armade na Poljskem, prodiranje proti Rumuniji. Ne bo dolgo, ko bo zadnji nemški razbojnik zapustil rusko zemljo.

Naši sosede na jugu (Nadaljevanje.)

Argentina ima zelo lepa, moderna mesta. Njeno glavno mesto, in ob enem najlepše, je Buenos Aires. Vsled svoje krasote ima svotovni sloves. Njegov prometni sistem je eden izmed najboljših na svetu.

Leta 1934 je štel to mesto 2,078,733 prebivalcev, po zadnjem štetju pa 2,364,263.

Ustanovljeno je bilo leta 1538 po don Pedru de Mendoza.

Buenos Aires ima precejšnjo industrijo, posebno v izvoznem oziru. Najglavnejša v Argentini je mesna industrija. Argentina je ena največjih izvaževalk mesnih produktov na svetu. In tu pa prihaja v konflikt. Zedinjene države so že pred več leti prepovedale uvoz argentinskega mesa. Glavni vzrok temu je gotova bolezen goveje živine, "smrkavost" (hoof-and-mouth disease), ki v tej deželi ni bila nikoli povsem zatrta. A temeljni vzrok je pa kajpada kompeticija z našim trgom. To argentinske trgovce strašno jezi. Od nas morajo kupovati stroje, avtomobile, poljedelske stroje itd., mi pa nečemo kupovati njihovega mesa, čeprav so ga nam pripravili pošiljati tako prepranega, da ne bi bilo za okuženje nikake nevarnosti.

Drugič pa argentinski politiki, ki so večinoma agrarni živnorojski magnati, nimajo nič kaj radi našega takozvanega umešavanja na jug, ker je po njihovem mišljenju Južna Amerika njihova politična sfera. Ti ljudje, kot tudi predstavniki argentinske armade, so bili posebno zadnja leta veliki oboževalci nemškega rajha. Dokaz temu je tudi lanski vojaški "puč", kateri je domalega zadušil že vso svobodo, kolikor jo je do takrat v Argentini še životalo.

Argentina trpi na boleznih — kot sploh vse države na jugu — ki ji pravimo "španska dedščina". Španski pustolovci, ki so v svojih vpadih v te dežele iskali samo zlato in srebro, in potem po osvojitvah uničili civilizacijo starih Inkov, Maja in Astekov — ki je daleč presejala njihovo civilizacijo — so po tristoletni oblasti zapustili samo korupcijo, fevdalnost in — grehe belega človeka! Vzelo bo dolgo dolgo časa, predno se to ozdravi.

Nobena ustava ali konstitucija, čeprav je politično še tako lepa, ne iztrebi tega zla, ki ima korenine v ekonomiji, in to v agrarni ekonomiji. Ta je življenje ali pa tlačenje vseh Indijancev. Kjer ni prestal Indijanec, pa tare isto vprašanje belega človeka.

Cemu se toliko grmi le proti unijskim odbornikom in "raketirjem", ne pa proti tistim industrialnim magnatom, ki zaje-majo na vladan račun postavno in nepostavno stotine milijonov dolarjev?

V skoro vseh republikah na jugu lastuje šestdeset do osem-deset odstotkov vse rodovitne zemlje mala pečica ljudi — belcev ali pa kreolov, katerih je komaj dva odstotka. Mnogo teh veleposelstnikov živi v tujini — pred vojno so bivali večinoma v Evropi. In ti ljudje so vlada — oni delajo "revolucije", kadar se jim zdi vredno premeniti predsednika, a ob enem med maso kalli za pravo revolucijo.

Delavske plače v Argentini niso ravno visoke, a v splošnem so boljše kot v drugih republikah na jugu. Delavci v trgovinah imajo po \$30 do \$40 na mesec, navadni delavci po 15c na uro, 140,000 železničarjev pa prejema povprečno po \$52 na mesec. Poljedelski delavci dobivajo okrog 50c na dan.

Seveda so življenske potrebščine tam veliko cenejše kot pri nas. Najboljši "beafsteak" stane — 9c funt. Cene drugim živilom so sorazmerno enako nizke.

Pri nas

Hrup, ki ga je povzročil s svojo izjavo o delavstvu dan pred Novim letom neki "anonimni" človek, ki je baje zelo visoko v vladni službi, še vedno odmeva po deželi. Za tisto anonimno osebo so potem oglašali generala Marshalla, načelnika ameriškega generalnega štaba. Predsednik Ameriške delavske federacije William Green, predstavnik bratovščini železničarjev, Philip Murray od CIO in drugi so zahtevali, da pride "anonimna" oseba sama na dan in odprto izreče svojo obdolžitev, ali pa naj jo javno prekliče.

Stvar se teče takrat preteče stavke železničarjev in prenehanja z delom v jeklarnah, v katerih je ravno takrat potekla pogodba med unijo in družbami. Dotični anonimnež je izjavil nekemu radijskemu komentatorju, "da je bil vojni položaj za zavzeznike tako ugoden, da je bilo pričakovati revolucij v satelitnih deželah vsak čas in padeč Nemčije že februarja ali saj marca meseca to leto. Prenehanje z delom v jeklarnah in pa preteča stavka železničarjev, katera je vlado primorala prevzeti obrat železnice — vse to je nacijski propagandi prišlo kot nalašč, češ, produkcija in železniški promet v Zed. državah je v razsulu, obratovanje železnice pa je prevzela armada.

Naciji so podjarmljenim ljudstvom v Evropi dokazovali, da nimajo od nas ničesar pričakovati. Tako so se ustrašila in Nemci pa dobili večji pogum. K temu je dotični anonimnež dostavil: "Vse to bo podaljšalo vojno za nedoločen čas in izgubljenih bo na tisoče ameriških življenj, kar bi bilo v drugem slučaju preprečeno."

Ni čuda, da delavstvo protestira!

Za ruski relief nimam to pot ničesar poročati.

BILO JE BREME

Kaj ti je bila najtežja stvar, ki si jo kdaj storil?

Poravnati dolg v desetih lahkih obrokih.

Tole mi ne gre v glavo?

Kaj ti je bila najtežja stvar, ki si jo kdaj storil?

Poravnati dolg v desetih lahkih obrokih.

Tole mi ne gre v glavo?

Kaj ti je bila najtežja stvar, ki si jo kdaj storil?

Poravnati dolg v desetih lahkih obrokih.

Tole mi ne gre v glavo?

Kaj ti je bila najtežja stvar, ki si jo kdaj storil?

Poravnati dolg v desetih lahkih obrokih.

Tole mi ne gre v glavo?

Kaj ti je bila najtežja stvar, ki si jo kdaj storil?

Poravnati dolg v desetih lahkih obrokih.

Tole mi ne gre v glavo?

Kaj ti je bila najtežja stvar, ki si jo kdaj storil?

POVESTNI DEL

STRAŽNIK

VINKO KOSAK

(Op. u.: Lani je bilo poročano, da so Vinko Kosaka in skupino drugih slovenskih intelektualcev Mussolinijevi rabijski skupaj ubili. Joseph Koshak v Clarendon Hillsu, ki v tiskarni Adria stavi Proletarca, je Vinkotov stric. Sledečo črtico je objavil v Ljubljanskem Zvonu.)

"Prav za prav bi vas moral ukleniti", je rekel stražnik Ivanu Kranjcu, ki ga je moral spremiti z vlakom v preiskovalne zapore oddaljenega mesta. "Toda če mi obljubite, da ne pobegnete, vas ne bom uklenil."

Nato sta odšla molče na postajo in sedla v vlak v poseben oddelek.

"Dolga bo", je spregovoril stražnik, slekel plašč in ga obesil v kot. "Prav za prav ne grem nič kaj rad, revmatizem imam in v vlak se človek najlaže prehladi."

Potem sta zopet molčala in namestila svoje stvari po policah.

Naenkrat se je stražnik obrnil h Kranjcu:

"Ampak vaše obleke je škoda za zapor. Obleči bi morali kaj slabšega. V takihle zaporih se obleka tako pokvari in dandanes je vse tako drago. Koliko jo porabim jaz v službi. Le pogledjte, kako oguljen je moj plašč, no, pa upam, da mi ne bo treba kupiti novega."

"Zakaj ne?" je vprašal Kranjec.

Ni mu odgovoril naravnost.

"Koliko mislite, da imam službe? Petindvajset let, pa brez vojne. Pred prevratom sem bil v Trstu, potem so me internirali Italijani in tri mesece vlačili po taboriščih, ker sem poslal fanta čez mejo v šole. Končno so me vendarle izpustili in dobil sem službo tukaj. Do predlanskim sem delal službo zunaj, sedaj pa ne morem več in me uporabljajo le še v notranji, ali pa za stražo javnih poslopij. Sicer pa mislim kmalu v pokoj; samo na novo službeno pragmatiko čakam, zato si tudi ne kupim novega plašča."

"Ali ni neroden takole visok ovrtnik?" ga je vprašal Kranjec, ko je videl, kako težko diha, ko je malo delj govoril. "Zakaj pa se ne napravite malo bolj udobno?" Potem je vzel s police svojo aktovko in začel razkladati po klopi jestvine, da bi večerjal. Ponudil je tudi svojemu spremljevalcu. Sprva se je ta branil, nato pa je vseeno vzel, samo Kranjec mu je moral obljubiti, da tudi on ne bo odklonil njegovega. V zavrtku je namreč imel nekaj sira in šunk ter črnega kruha in politrsko steklenico dalmatinskega vina.

Preden sta začela jesti, je stražnik odprl bluzo in odložil ovrtnik ter pas s samokresom na polico. Ko sta se nasitila, sta popila vsak pol steklenice vina.

Enolično udarjanje koles ob tračnice, popito vino in utrujenost sta ju vedno bolj uspavala.

Kranjec je sedel v kot in se naslonil na plašč, da bi zaspal. Stražniku pa se je hotelo govoriti, ker ni smel zaspati. Pravil je Kranjcu o svoji družini, o sinu, ki bo letos maturiral in tako hvala bogu prišel do kruha, in o hčerki, ki je že nekje v pisarni, da malo pomaga doma.

Potem je spet začel o plašču: "Če ne bodo kmalu sprejeli pragmatike, si bom res moral kupiti novega." Ogledoval je plašč od vseh strani in poznalo se mu je, da res ne bo več dolgo zdržal.

Spet sta utihnili. Kranjec je kmalu zaspal. Ko se je čez kako uro zbudil, je videl stražnika, kako se bori s spancem. Zasmil se mu je, zato mu je rekel: "Pa se še vi malo naslonite in zaspate, gotovo ste utrujeni."

"Večraj sem imel nočno," je pravil stražnik, "danes pa me je poklical predstojnik, ko sem prišel v službo, k sebi in vprašal, ali bi vas hotel spremiti. Da bi sicer še lahko šel kdo drugi, vendar pa, da bi mlajšega težko pogrešil, ker je precej oprava zunaj. Potlej pa je še rekel, da niste nevarni in da se mi ni treba bati, da bi mi ušli. No, pa sem si

misllil, kaj hočem, morda pa bi le šel, v teh krajih še nisem bil in nekaj jaje, moke ali masti lahko kupim za dom. Pravijo, da je tam precej ceneje kot pri nas. Zdaj pa sem prav za prav precej zbit; saj veste, večeraj nočna, danes vi, jaz sem pa že star."

"Ne uideam vam, nikakor ne," je rekel Kranjec in si mislil: "če bi tudi nameraval, temu gotovo ne bi, star je in prav za prav dober človek; kakšne sitnosti bi mu napravil s tem, morda bi zgubil še službo, on pa že računa na pokojnino."

Zleknila sta se vsak v svojem kotu in zaspala.

Kranjec se je zbudil precej zgodaj. Skozi okno je videl modre silhete mimo bežičnih brzojavnih drog, na obzoru se je svetlikalo, v nekaterih oknih vaških hišic je gorela luč.

V kupeju je bil slab zrak. Kranjec je čutil v ustih neprijetenokus, kakor po neprespani noči. Hotel je odpreti okno, da bi se malo osvježil. Ko pa je pogledal na svojo spremljevalca, ki je trdno spal in kateremu se je poznala utrujenost na obrazu, mu je bilo hudo, da bi ga zbudil. Stopil je preko njega, ki je imel noge uprte ob steno, tiho odprl vrata in stopil na hodnik. Odprl je okno in strmel v pokrajino.

Čez nekaj časa je zaslišal za seboj težko dihanje, pogledal je v kupa in zagledal stražnika, kako si menca in si se ne more spomniti, kako je zašel semkaj. Vstopil je v kupe in se zasmeljal:

"Ali ste že mislili, da sem vam usel?"

"Ah, saj vem, da ste dober človek," mu je odvrnil stražnik, "le zakaj neki se pečate s takimi rečmi. Škoda vas je. No, mislim, da ne bo hudega in se bova kmalu spet kje srečala. Pa ne takole kot zdaj. Samo, če me boste hoteli poznati takrat. Prav nihče nas ne mara, še matere groze otrokom z nami. Moj bog, kako pač mora človek živeti, saj ni najprijetnejše otepavati se vse življenje s pijanci in barabami. Če bi imel človek opraviti samo s takimi kot ste vi, bi že šlo. No, sicer pa pojdem menda vendarle kmalu v pokoj."

Vlak je nenehoma hitel preko ravnine, kjer je še tu pa tam ležalo kaj snega, droben dež je enolično pršil na okna, na obzoru sta se stikala neskončna ravnina in nebo.

Molčala sta in premišljevala vsak svoje.

IŽ URADA "BIG" TONYJA

Oakland, Calif. — Dragi prijatelj Chas Pogorelec! To pismo pišem prav v dobrem, veselem razpoloženju, če je to izraženo v pravih slovenskih. Po domače povedano, pri pisalnem stroju je vrč z rujnim, kakršnega v Chicagu nimate.

Predno nadaljujem, naj ti povem, da me je presenetil na Novem leta dan z obiskom Antona Zaitza z družino. On in soproga sta zelo prijazna in zabavna v pomenkih. Pričakoval sem ju vsak dan, to pa zato, ker je prihajal njegov "Proletarec" na moj naslov. Zato sem mu z dopisnico naznanil, da njegov list prihaja, "njega pa od nikoder ni". Pa sem se zmotil. Pravijo, da samo papež v Rimu je nezmotljiv. Ako je temu tako, potem mu nisva ne ti ne jaz nič v sorodu.

Anton Zaitz je fin dečko. Izročil sem mu vse poslane iztise Proletarca. Kupil je tudi Družinski koledar, obnovil naročnino na list in prispeval dolar v tiskovni sklad.

Naročene izvide Druž. koledarja sem prejel v lepem redu. Razprodal jih bom čim bom utegnil naokrog. Danes, ko to pišem, bi šel k prijateljem, pa preveč dežuje. Drugi vzrok je, da mi primanjkuje gasolina. Vina imam zadosti, gasolina pa ne. Kaj, če bi natočil v avtni tank vina namesto gasolina, to bi dirjal po soteskah naše slovite dežele!

Omenil sem ti že v dopisnici, da je vrag že čakal, da pride po svoje, pa sem okrevljal in ga ukanil. In tako bom letos še lahko

JAPONSKI VOJAKI se neradi podajo. Njihov nauk je, boriti se do zadnjega, in potem rajše umreti — uničiti se, kot oni pravijo, izvršiti "harakiri" rajše kot pa se predati sovražniku. Gornje je slika japonskih vojakov, ki so si sami vzeli življenje rajše nego se bi podali.

skušal kaj storiti za naš delavski list Proletarca. Zahvaliti se moram tebi in uredniku, ker mi gresta na roko.

Ampak brez zamere, ni se mi dopadlo, ko je v naslovu mojega prejšnjega dopisa urednik zapisal "iz pisarne 'Big' Tonija", namesto "iz URADA". Jaz sem si tako ime zbral za naslov mojega dopisa, in mislim, da je po slovensko pravilno napisan. A ni treba misliti, da s to opombo koga kritiziram. Povem le svoje mnenje tako, kot ga zna samokaj. Kritika pa bi šla tistim — in poznani jih precej, ki se smatrajo izobraženim in zavednim ter naprednim, pa ne store niti kora za delavski list kakršen je Proletarec.

Well, Charles, škoda, da nisi tudi ti poleg mene, pa bi mi pomagal pri kozarcu in pisalni stroji bi držal da kaj!

Sedaj pa "Big" Toni to pisane zaključim in Te pozdravljaj. Pa tvojo družino. Urednika seveda tudi. — Anton Tomšič.

Z LETNE SEJE KLUBA ST. 1 J. S. Z.

Chicago, Ill. — Na seji kluba št. 1 dne 23. decembra so bili izvoljeni v odbor za leto 1944 Chas. Pogorelec, tajnik-blagajnik; Angela Zaitz, zapisničarica. Nadzorni odbor: Fred A. Vider, Philip Godina in F. S. Tauchar.

Dramski odsek: Joško Oven, John Rak, Frank Zaitz.

Prosvetni odsek: Louis Beniger, Fred A. Vider, Frank Zaitz. Knjižničar: Chas. Pogorelec. Zastopstvo v okrožni organizaciji JPO-SS, Frances Vreček in namestnika Louis Beniger in F. Zaitz.

Organizatorja se izvoli na prihodnji seji dne 28. januarja.

Priredba v marcu

Meseca marca bo imel klub običajno priredbo, od katere gre polovico prebitka v korist Proletarca in polovico klubu. O sporu in drugem bo poročano pozneje.

Občni zbor SDC

Bilo je sklenjeno, da naj tisti člani kluba št. 1, ki se udeležijo občnega zbora Slov. del. centra, zastopajo klubove delnice proporcno, to je, po toliko kolikor jih bo prišlo na vsakega izmed udeležencev. Klub št. 1 ima v SDC 160 delnic. Vsi člani so vabljeni, da se udeležijo občnega zbora, ki bo v soboto 29. januarja v SDC!

Benigerjevo poročilo

O konferenci krajevne organizacije Prosvetne matice, ki se je vršila dne 5. decembra v Milwaukeeju, je poročal klubov delegat Louis Beniger. Poset je bil prilično dober in prvič po dolgem času je bila spet zastopana naselbina Sheboygan s tremi delegati.

Mnogo se je razpravljalo o jugoslovanskem vprašanju z ozirom na sedanji položaj v starem kraju in partizansko gibanje. Sentimentalno zborovanje je bilo zanj.

Chas. Pogorelec je poročal na konferenci o JSZ, Prosvetni matice, o kampanji za Proletarca in o Druž. koledarju za leto 1944.

Za enotno socialistično gibanje S. Filip Godina je izvajal, da je vredno podpirati akcijo soc. stranke v Readingu in Penni, ki

je za združenje socialističnih skupin v enoto. Poseben ker so drugi v Readingu žele reorganizacijo tako, da bodo pridružene skupine toliko avtonomne, da bodo lahko poslovale nemoteno lokalno in sodelovale v splošnem gibanju. Predlaga, naj klub njihovo akcijo podpre in sodeluje, da se uresniči, ker je to edini izhod za ojačanje socialističnega gibanja v tej deželi.

F. Zaitz omeni, da je bil v Proletarcu članek v tem smislu že objavljen.

Godinov predlog je bil sprejet.

Joseph Martinek predaval

Po končanem dnevnem redu je predsednik seje John Rak predstavil Josipa Martineka, tajnika Čehoslovaškega narodnega koncila in pojasnil, da bo predaval o novi pogodbi med Čehoslovaško in Sovjetsko unijo, ki sta jo podpisala v Moskvi.

Eduard Beneš v imenu prve, in komisar vnanjih zadev Vjačeslav Molotov v imenu druge.

Poudaril je ogromen značaj te pogodbe, ki je zapečatila mahinacije Habsburžanov in zaprla pot stari nemški politiki prodiranja proti vzhodu. Ako je bila katera dežela pred to vojno demokracija, je bila to Čehoslovaška, je dejal Martinek. Za socialno skrbstvo je storiila več kot katerakoli druga, in bi bila še več, če je ne bi obklopale reakcijske sile. Martinek je poudaril, da je to bila njegova največja uspešna delovna stvar, ki je svojo šlahoto, ki je sovrážna socialnem napredku, in Nemčija s svojimi ambicijami po teritorijih in masčevanju nad porazom v prejšnji vojni. In po tej vojni bo Čehoslovaška še bolj demokracija zato, ker bo še bolj socialna. O Rusiji je dejal, da se bo razvila v demokratično državo in se vsoglasila z drugimi naprednimi deželami v Evropi. Poljski so v to zvezo vrata odprta.

Njegovo predavanje je poslušalo tudi nekaj nečlanov in odbornikov SANSa (Cainkar in Kuhel), ki so vsi z zanimanjem sledili njegovim izvajanjem in mu pritrjevali.

Angela Zaitz, zapisničarica.

HVALA ZA DARILO

Petaluma, Calif. — Želim poročati, da se mi Proletarec, ki ga mi je naročila sestra Mary Marinšek v Gallupu, N. Mex., kot darilo k minulim praznikom, zelo dopade. Priporočam ga vsem zavednim delavcem.

Laško rečem, da bi mi sestra ne mogla poslati boljšega darila, kot je ta list. Naročena sem na dnevnik Prosveto, sedaj prejemam se Proletarca, in smelo rečem, da sta oba ta dva lista vredna vse naše podpore. Nudi ta obilo duševnega užitka in izobrazbe, novice in drugo zanimivo gradivo.

Imata mnogo dobrih dopisnikov in čeprav jih osebno ne poznam, se vseeno lahko strinjam z njimi. Kadar čitam o kaki prireditvi v Chicagu, si vselej želim, da bi bila navzoča. A je pač daleč.

Hvala tudi upravniku C. Pogorelcu k njegovi omembi, da je bil moj pokojni soprog Steve v delavskih akcijah vedno na mestu. Blag mu spomin.

Tu ni Slovencev. Predno bi prišla do njih, bi morala 40 milj daleč v San Francisco, kar pa je

danes težko zaradi obilne zaposlenosti in težav v transportaciji. Zaeno s tem dopisom pošiljam dolar v tiskovni sklad Proletarca.

Iskren pozdrav čitateljem, z željo, da bi bilo to leto za vse nas srečnejše kot prejšnje, in da se bi končalo z zmago zavezniškov. — Jennie Kutzman.

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Chicago, Ill. — Tajnik korporacije Slovenskega delavskega centra s. Frank Sodnik je odšel dne 3. januarja v vojno mornarico in treba je bilo dobiti spet novega tajnika. Direktorij je izvolil na njegovo mesto Johna Raka.

Frank Sodnik je že drugi tajnik SDC, ki je moral v armado. Prvi je bil Oscar Godina.

F. Sodniku so člani društva Pioneer SNPJ priredili v Centru dne 2. januarja družabno odhodnico, ki se je udeležilo tudi mnogo drugih njegovih prijateljev, tako da je bila dvorana in vsi drugi prostori polni.

Poleg zabave je bilo ob tej priliki tudi nekaj nagovorov. Predsedovala je Miss Ann Groser, predsednica omenjenega društva, govorili pa so Donald L. Lotrich, Fred A. Vider, Chas. Pogorelec, M. Udovich, Edith Tancek, F. Zaitz in na kratko več drugih. Frank Sodnik se je vsem prisrčno zahvalil in v imenu svoje matere pa njegov šestletni sin Arthur Sodnik.

S. Frank Sodnik je bil po odhodu Arleya Božičnika v armado tudi tajnik Družabnega kluba Slovenski center in aktiven član kluba št. 1 JSZ. Bil je urednik v tajniškem oddelku SNPJ, pred tem pa v upravnistvu Prosvete.

Želimo mu srečo in po zmagi vesel povratek k družini in med nas.

Obiski. — V minulih par tednih so se oglasili v Centru Peter Banich iz naselbine De Pue, Ill., Pfc. Robert Macek iz kempe Chanute Field, Ill. (Robert je doma iz Moon Runa, Pa.) Anton Ausc iz Stautona, Ill., in Louis Sever, ki je živel v W. Va., se-

daj pa dela v Chicagu.

Večkrat sta že nas obiskala brata Lovrenc in Ciril Pichman, ki sta bila tudi na odhodnici Franka Sodnika, dalje Rudi Jerin, J. Cerjane in več drugih, ki so bili ob tej priliki prvič v Centru.

Ob priliki zadnje konference Sansa so se oglasili v Centru Anton Sabec in Joseph Durn iz Clevelanda, ter Mrs. Jurca iz Detroita.

Občni zbor SDC. V soboto 29. januarja ob 8. zvečer se bo vršil občni zbor Slovenskega delavskega centra, na katerem bo nadomestujoči tajnik John Rak poslal letno poročilo o finančnem poslovanju v preteklem letu in podana bodo razna druga poročila od ostalih odborikov.

Sedanji odborniki so: Frank Vlesch, predsednik; Chas. Pogorelec, podpredsednik; tajnik (nadomestujoč F. Sodnika) John Rak; blagajnik Filip Godina; zapisnikar, Anton Garden; ravnatelj posestva, F. Zaitz; nadzoriki, F. S. Tauchar, Fred A. Vider in Angela Zaitz.

Upravičeni so priti na občni zbor vsi delničarji in zastopniki tistih društev in klubov, ki imajo delnice v SDC. Odbor vabi vse, da se občnega zbora v soboto 29. januarja gotovo udeležijo.

Družabni klub. V SDC deluje posebna ustanova, registrirana pod imenom Družabni klub Slovenski center, oziroma Slovene Center Social Club, ki bo imela svoje letno zborovanje v soboto 22. januarja zvečer. Podana bodo poročila o poslovanju kluba, ki ima v Centru svoj družabni prostor in balnišče, in po razpravah bodo volitve odbora, ki šteje devet članov. Iz sedanjega odbora sta odšla Arley Božičnik, ki je bil tajnik kluba, v armado, in Frank Sodnik, ki je prevzel tajništvo za Arleyem, pa v vojno mornarico. Ostali odborniki so, F. S. Tauchar, Frank Lotrich, John Rak, Joe Turpin, Fred Plahutnik, Sam Reven in John Sprohar.

Po letni seji v soboto 22. januarja se bo vršila običajna zabava tega kluba, ki šteje sedaj že okrog 260 članov s plačano članarino.

Družabni klub se je v zadnji božični sezoni spomnil tudi tistih članov, ki so sedaj v armadi ali v mornarici, in jim poslal lep voščila v obliki daril. O odgovorih in pozdravih od teh vojakov in mornarjev bo poročano na letni seji. — P. O.

Velike odškodnine

Zavirač Tracy J. Cropper iz Columbusa, O., oče treh otrok, uposlen pri Pennsylvania R. R., je v trčenju dveh vlakov izgubil pri delu roko in nogo. Železniško družbo je tožil za odškodnino in porota v Chicagu je ugotovila, da je družba odgovorna za njegovo nesrečo. Prisodila mu je \$200,000 odškodnine.

Slučno razsodbo je izrekla porota v New Yorku o tožbi Jamesa C. McKinneja, ki je bil zavirač na železnici Pittsburgh & Lake Erie. Izgubil je pri delu obe nogi, ker so bile zavornice vagona, na katerem je bil, pokvarjene. Porota je izrekla, da je družba odgovorna za njegovo težko nezgodo in mu prisodila \$130,000 odškodnine.

"Mama! Ali lahko ZAMENJAM ta stari praženec za vojne znamke?"

Gotovo mama, naj le zamenja vaše nerabljene električne predmete za vojne znamke v najbližji trgovini z elektrikalijami.

Mnogo vaših zaposlenih sosedov resno potrebuje električne predmete. Ker jim ni mogoče kupiti novih, bodo mnogi, ki so zaposleni v vojni industriji, veseli, ako bodo mogli dobiti vaše nerabljene, ki so založeni kje v podstrešju, kleti ali kuhinjski shrambi.

Naj vaš sinček ali hčerka poišče likalniki, praženec ali vacuum čistilec in ga zamenja za

vojne znamke pri vašemu trgovcu z električnimi potrebščinami. On bo izvršil potrebna popravila in jih prodal ljudem, ki so brez njih.

Pomagajte mladeniču ali njegovi sestri pri iskanju teh nerabljivih predmetov še danes. Več ko več predmetov prinesel k trgovcu, več vojnih znamk bo dobil zanje.

Zamenjajte nerabljene električne predmete kjer vidite ta napis

OPOMBA: Commonwealth Edison družba ne kupuje nerabljivih predmetov za ponovno prodajo, pač pa pomaga trgovcem z elektrikalijami v Chicagu pri vojni izmenjavalnem programu.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

V blag spomin k tretji obletnici, od kar je preminul dragi mož in oče

FRANK KRMELJ

Tri leta že Te krije hladna zemlja, dragi Frank! Dolga doba je že to, ali mi te tako pogrešamo povsod, najsibo na društvenih ali klubovih sejah, ali na družabnih sestankih.

Najbolj pa te pogrešava s hčerko in pa tvoja sestra. Spominjamo se te dan za dnem z boleščjo v srcu.

JULIA KRMELJ, soproga;
MAGDALENA, hčerka;
JULIA PHILIPICH, sestra;
vsi v Springfieldu, Ill.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Newburški novičar (kanonik J. J. Oman?) piše v Am. domovini z dne 31. dec. med drugim:

Zanesljiva poročila iz Slovenije pripovedujejo, da so partizani pomorili na tisoče ljudi doma, med njimi tudi najmanj dvajset duhovnikov. Bodoča zgodovina bo vse to enkrat natančno poročala in največja uganka pri tem bo to, kako je mogla K. S. K. Jednota in Slovenska Zveza partizane pri tem delu podpirati moralno in s denarjem. To bo tudi največja blamaža in sramota za te dve organizaciji, posebno za njih glavne odbornike. Katoliške organizacije pomagajo komunističnim partizanom moriti svoje lastne brate. To naj razume, kdo more.

Rt. Rev. Oman je brzkone tisti, ki glede gornje novice sam sebe ne more razumeti. Tudi glede številke je v napačnem, če so one, ki jih je navajal v svojih člankih pater Ambrožič, resnične od njegovih. Iz prvih bi bilo namreč razvidno, da so "komunistični podivjanci" pomorili veliko več duhovnikov in nun, kaj šele drugih vernih ljudi, kot pa jih navaja newburški kanonik.

Čudno je, čemu ameriška in angleška vlada, ki sta v Italiji duhovništvu silno naklonjeni, pomagata Titu z orožjem, municijo in živili, če je njegov namen iztrebiti vero in duhovščino in napraviti iz Jugoslavije "komunistično" diktaturo.

General Franco je s hvalospvom borcem v Jugoslaviji, ki ga je izrekel v svojem govoru dne 8. januarja pred častniškim zborom v Madridu, ustvaril veliko senzacijo. Častnikom, ki so se zbrali, da mu poklonijo maršalski bat, je o borcih v Jugoslaviji dejal: "Po treh letih težavnih bojev so deležni priznanja in spoštovanja. To dokazuje, da se je proti ljudski življenjski in duhovni sili nemogoče boriti." Dodal je, da je odpor gerilcev v Jugoslaviji spremenil vsa Evropa v vojno "brez horizonta". To je bilo prvič, da je Franco rekel prijazno besedo v prid bojevovalcem. Dóselej je vedno rolnel za Mussolinija in Hitlerja.

Nadškof Spellman iz New Yorka je po svoji lanski vrnitvi iz Italije in Španije Franca javno označil za vzornega katoliškega moža, stebra cerkve in patriota, ki bi vse dal za Španijo. Ker je nadškof Spellman avtoriteta v takih stvareh, mu lahko verjame saj kanonik Oman. Franco je prišel na krmilo z geslom borbe proti komunizmu in vsa katoliška cerkev, z Vatikanom na čelu, ga je podpirala, ker je reševal duhovnike in nune pred "komunisti". Ali ni čudno, da sedaj ta isti Franco, ki ga je pred par meseci omenjeni newyorški nadškof označil za

vzor katoličana, sedaj hvali "komuniste" v Jugoslaviji, čeprav "more duhovnike in nune"? Ali pa so morda samo slovenski partizani tako podivjani, da rajše pobijajo svoje ljudi in svoje dušne pastirje, kot pa Hitlerjeve vpadalce?

Louis Adamič v svoji knjigi "My Native Land" dovolj jasno opisuje, kakšno je bilo s početka uporniško gibanje: neorganizirano, brez načrtov. Tu ena, tam druga četa. Desperatneži, pustolovci—vseh vrst "hoodlums"—so prišli zraven, da krađejo, morda so se tudi tepli z Nemci in Italijani, če so jim bili na sledu, toda te vrste svojati ni bilo kot "listja in trave", vendar pa dovolj, da so za svoja zla dejanja ljudje dolžili vse druge, ki so se borili proti sovražnikovega nasilju.

V revolucijah se gode hude reči. Oborožena upornišva niso parada. Kdor pozna zgodovino, ve, da se ni nobena revolucija dogodila na način kot jo prikazuje film operete "Vesela vdova". Tudi regularna vojna je povsem drugačna kot pa jo nam predstavljajo filmske vojne igre. Njeno resničnost predstavljajo le tisti filmi, ki so bili sneti direktno na bojiščih, v spopadih med sovražniki. Da, nekoč se bo izvedelo marsikaj, kot prerokuje Rt. Rev. Oman, ampak izvede se bodo tudi stvari, ki mu ne bodo všeč. Pa tudi patru Ambrožiču ne. Oba sta zagnala svojo propagando proti uporništvu v Sloveniji z stališča, da se bojujeta le proti tolpi morilcev, ki pod masko borbe za svobodo pobijajo nedolžne ljudi. Drugi pravijo, da ni bil noben duhovnik ali katoliški politik, ali uradnik v Sloveniji obsojen v smrt zato, ker je bil duhovnik ali verni laik, pač pa vsled kvizlinškega sodelovanja s sovražnikom. Poljaki trdijo, da se med njihovim narodom kvizlinga ni moglo dobiti. Med Slovenci sta imela Hitler in v "provinci Lubiana" Mussolini več sreče. Še bolj na Hrvaškem in v Srbiji, ker sta večji deželi in imata večje veljake, ki so se bili pripravljeni prodati.

Ameriški socialisti so se s komunisti veliko prepirali, ali bolje, branili pred njimi. Pokojni Morris Hillquit je znal odbijati njihove udarce, in James Oneal, socialistični urednik takrat odličnega socialističnega New Leaderja je vedel polemizirati, učiti in razkrinkavati razdirače in zavajalce kot malokdo. Ob enem sta se morala boriti s strujo, ki jo je vodil Norman Thomas, ki je venomer drezala, naj socialistična stranka sprejme vabilo komunistov na posvetovanje za sklenitev enotne fronte. Čimbolj

ČEHOSLOVASKI PREDSEDNIK BENEŠ je spet velika osebnost, kakor je bil, ko je s svojo besedo prevladoval v društvu narodov. Uveljavil se je sedaj s pomočjo pogodbe med njegovo vlado in Sovjetsko unijo. Na gornji sliki na desni je Beneš, z leve pa Molotov in v sredi maršal Vorosilov. Na skrajni desni častna straža ob sprejemu Beneša v Moskvi.

je Hillquit dokazoval, da je tisto vabilo zgolj poteza za beganje članstva S. P., bolj je Thomas trdil, da bi bilo vabilo potrebno sprejeti saj da prideta obe skupini skupaj in povesta vsaka svoje. A pozneje, ko se je leta 1936 "stara garda" umaknila, se novi voditelji niso več zanimali za z. lžanje s komunisti, pač pa rajše sprejeli trockiste, katere so morali končno pogoniti iz stranke, sicer bi postala povsem njihova. Na drugi strani pa vidimo res socialistično organizacijo v Readingu v tem oziru povsem tolerantno in njeno glasilo je zares socialistično urejvano.

Delavska stranka v Angliji se ne boji za demokracijo, kajti če bi se, bi komunistični stranki v Rusiji ne ponujala zveze. Vsekakor je nji več za sedanje sorte demokracije kakor pa tistim, ki so jo v Zd. državah označevali z "bogos" demokracija. Tudi s komunisti v Angliji ima L. P. razprtije, toda svojih energij ne troši v prepirih z njimi, niti ne seje mržnje proti Rusiji. Demokracijo angleškega tipa ji nič ne ponuja. Ponuja pa ji ZVEZO angleškega delavstva z delavstvom Sovjetske unije. Veliki ljudje in velike stranke odgovornost vse drugače razumejo kot pa tisti posamezniki in struje, ki so zakopani sami vase in nimajo ne čuta ne smisla za razumevanje sveta kakršen je, ne za dogodke, ki švigajo mimo drug za drugim.

Ethin Kristan je v času, ko je bil poslanec v ustavodajni skupščini v Beogradu, prišel nekega dne v Ljubljano, kjer so mu drugi tožarili drug drugega in mu pravili, kako so izključili tega in onega. Odvrnil jim je, da če bodo še dolgo uganjali to neumno početje, si bodo organizacijo povsem demoralizirali, kar se je zgodilo. Izgubili so dnevnik in revije. Klerikalizmu, pa tudi liberalcem, je bilo to zelo po volji. Pravim socialistom je bilo treba začeti spet od kraja, toda točka preporoda ni bila več Ljubljana, pač pa Maribor, z "Delavsko politiko", Petjejanom in Erzenom, dr. Reismanom in drugimi. O Erzenu smo zvedeli, da so ga Nemci takoj po okupaciji Maribora vrgli v ječo. Nekateri so menda pobegnili — med njimi: bivši poslanec Petjejan, o katerem pravi poročilo iz urada Odbora jugoslovanskih Amerikancev, da je sedaj član odbora osvobodilne fronte v Sloveniji. Ko mine vojna, bomo tudi mi izvedeli marsikaj, ne samo tisti, katerim newburški novičar pretil, ker pomagajo "finančno in moralno" partizanskim morilcem.

Eno stvar kapitalistična reakcija komunistov v Ameriki ne more več očitati in predbacivati. Namreč odgovornost za stavke, ker je Daily Worker bolj proti njim in jih kritizira kot katerisibodi kapitalistični list. Tudi hrvaški Narodni Glasnik je zo-

per stavke da kaj, klical je lani premoganje, naj nikar ne stavkajo, naj se ne upirajo našemu vrhovnemu komandantu, toda hrvaški rudarji so rajše sledili Lewisu in stavkali, ob enem pa mnogi izmed njih pridno agitirali za list, ki jim je očital, da s stavkanjem pomagajo sovražniku in fašizmu. Če človek "vse to natančno preudari", je zelo zanimivo in — smešno, če ne morda bolj-tragično kot smešno.

General Marshall je v vojnih zadevah slovit večak, zato je načelnik ameriškega generalnega štaba. Ni pa nič kaj spreten v utrjevanju morale, kadar se spusti na politično polje. Wm. Green ga dolži, da je bil on tisti, ki je na novoletni večer anonimno dejal, da so železničarji s pretirno stavke, in jeklarski delavci s stavkanjem podaljšali vojno, dvignili pogum nemškega ljudstva, v okupiranih ter sateilitnih deželah pa ohladili voljo za upor Hitlerju. (Ne v Jugoslaviji!) S tem so ob enem žrtvovali vsled podaljšanja vojne na tisoče ameriških življenj, ki bodo padla po nepotrebnem samo po krivdi delavcev, ki groze s stavkami, ali stavkajo, namesto da bi delali.

Ameriško delavstvo PRODU-CIRA v množinah, kot še nikdar prej. Ameriška produkcija je res "arzenal demokracije". Zato je krivico ščuvati naše vojake proti svojim očetom in bratom delavcem, češ, da bodo morali tvegati življenja mesece dalj samo po njihni krivdi.

Dne 26. junija 1941, torej nekaj dni po nemškem vpadu v Rusijo, je imel zaupnik generala Marshalla v Washingtonu sestanek s častniki, na katerem je bilo od njega prerokovano, da bo Hitler Sovjetsko Rusijo premagal v okviru treh mesecev. Zurnalista Bascom N. Timmons, ki piše v Washingtonu za Chicago Sun, pravi, da je imelo tisto prerokovanje o porazu Rusije "v treh mesecih" očitno tudi odobravitel generala Marshalla. Torej se tudi vojaški ekspert lahko motijo celo v vojaških stvareh. Kako bi se ne v delavskih in političnih!

Novo mesto na Dolenjskem še ni bilo nobenkrat toliko imenovano v časopisju po svetu, kot od kar se tam bore proti Hitlerjevi posadki čete osvobodilne fronte. Vesti minul teden so pravile, da ga oblegajo partizani in da Nemcem po Dolenjskem vsled partizanskih napadov slaba prede. Torej Dolenjci le niso tako ponižni, kot so jih nam slikali cerkveni in klerikalni listi, na primer nekdanji "Domoljub", in pa misijonarji na božjih potih. Sicer pa so že pred meseci poročali, da so Nemci Novo mesto porušili do tal. Pa mora zanje le še imeti kaj vrednosti, da ga tako srdito branijo pred ljudmi, katerim spada.

"Če ti ni ta dežela všeč, čemu se ne pobežeš od kjer si prišel?" To zbadljivo je čul ali pa čital

še vsak "foreigner", ki je kaj pokritiziral čez to ali ono v tej deželi, ali pa agitiral za socialistično stranko. Sedaj čujemo tudi nekatere naše rojake — so sicer redki, ki človeku celo v tisku zaluče, da če mu je toliko za Rusijo, zakaj ne gre tja? Tisti, ki nabirajo prispevke v sklad za pomoč staremu kraju po vojni, bi o tem tudi vedeli kaj povedati. Marsikdo izmed njih je že naložil na rojaka, ki je dejal približno: "Starega kraja sem bil sit dokler sem bil tam. Sedaj smem sem, ker ni bilo kruha za vse, kakor ga ni včas za vse v tukajšnjih mestih, pa se ljudje selijo za njim po deželi, dokler se jim kje ne ponudi prilika, da si ga zaslužijo. Predsednik Roosevelt tudi ne misli iti v Rusijo, pa je zadnji petek le svečano oznanil, koliko ji pomagamo! In ona nam, ker skrajšuje vojno in bo s tem res prihranila življenja našim fantom.

Stalin je dal priznanje ameriški produkciji. Roosevelt pa sovjetski armadi. To je vzajemnost in — pravičnost. Slovenski kongres, ki se je pred dobrim letom vršil v Clevelandu, je v svoji glavni resoluciji poudaril, da so ameriški Slovenci sklenili govoriti za narod v starem kraju, ker so mu sedaj tam usta zaprta. A je lani dokazal, da zna tudi v tej silni uri svoje tragedije govoriti tako na glas, da ga čuje ves svet.

Kako so v Mehiki preprečili izostajanje poslancev s sej? Ameriški kongresniki se sej zbornice udeležujejo skoro polnoštevilno le, če je kaj "važnega" na dnevnem redu. Na primer kaka predloga zoper organizirano delavstvo, ki jo hočejo porinuti skozi, ali če je treba pobijati predloge za večje davke na profite itd. Pred kongresnimi počitnicami v dneh pred lanskim Božičem jih je prišlo na sejo poslanske zbornice okrog 30, drugi so bili že na vlakih, ali pa počivali.

Tudi drugače se precejkrat pripeti, da nimajo kvoruma. V Mehiki so tak nedostatek odpravili z določbo, da se poslancu odbije od njegove plače, če je odsoten brez tehtnega vzroka. Kajti tudi tam so poslanci kadar ni bilo kaj "važnega", rajše posedali kje zunaj in se zabavali, ali pa ostali doma.

KONFERENCA 8. JAN. V CHICAGU OHRANILA ENOTNOST V SANSU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Vsa poročila soglasno odobrena. Konferenci je predsedoval Sansov predsednik Ethin Kristan in deloma podpredsednica Marie Prislund. Kristan je podal o Sansovem delu od postanka decembra 1942 pa do sedaj sijajno poročilo, ki je bilo z odobranjem in soglasno sprejeto.

Mirko G. Kuhel je poročal o finančah Sansa od ustanovitve do 31. dec., o poslovanju urada, o svojem delu in druge podrobnosti. Napravil je fin vtis na navzoče.

Blagajnik Joe Zalar je izjavil, da je poslovanje med njim in tajnikom, kot v uradu in v odboru, vzorno. Kratki poročili sta imela še podpredsednica in drugi podpredsednik, ostali odborniki pa so izjavili, da nimajo k podanim poročilom ničesar dodati.

Nato je bilo na predlog Antona Zbašnika, gl. tajnika ABZ sklenjeno, da se izreče izvršnemu odboru zaupnico za njegovo delo. Ugovora ni bilo.

Vsi prisotni bili upravičeni do glasovne pravice

Vsi zborovalci so bili upravičeni do sedenja na tej konferenci, kot je ugotovil poverilni odbor, v katerem so bili Frank Puncer, Anton Zbašnik in Frank Alesh.

Predsednik Kristan je omenil, da je navzoč kot gost tudi pravoslavni duhovnik Strahinja Matetič, ki je na to v kratkem nagovoru pozdravil Sans in mu čestital na njegovih uspehih. Matetič, ki ga je srbsko svečeništvo, z Dionisijem na čelu, izobčilo, je sedaj izvršni tajnik v uradu ZOJSA v New Yorku.

Drugi pozdravni govori na konferenci ni bilo, prišlo pa je precej pozdravnih brzojav. Zapisnik zborovanja je vodil Jacob Zupancič.

Tajnik Kuhel je poročal, da ima SANS sedaj 88 delovnih podružnic. Za njegovo delo mu je bilo izrečeno posebno priznanje.

V. Cainkar je pojasnil, kako se je urad Sansa pričel, in razvil, ter ugotovil, da se veliko Sansovega uradniškega dela izvrši v posloplju SNPJ s prostovoljno, brezplačno pomočjo par izvršnih odbornikov in drugih, ki so pripravljeni pomagati.

Louis Adamič je govoril ob raznih prilikah. V svojem uvodnem govoru je med drugim pojasnil, čemu se toliko govori o komunističnem vodstvu v osvobodilni fronti v Jugoslaviji. Dejal je, da je bila po razpadu Jugoslavije komunistična stranka edina, ki je lahko kar naprej funkcionirala, pač raditega, ker je bila že pod jugoslovansko diktaturo prisiljena postati podtalna stranka, dočim so druge smele več ali manj ostati na površju, z razsulom države pa so razpadle tudi one. Več o tem je govoril na shodu istega dne zvečer v dvorani SNPJ.

Prvi nadzorni odbor. Na tej prvi konferenci širšega odbora je bil izvoljen tudi nadzorni odbor, ki ga SANS doslej

še ni imel. Eksekutiva je sicer pred par meseci izvolila začasni nadzorni odbor, da bi pregledal finančno poslovanje v minulemu letu, a vsled pomanjkanja časa ni utegnil priti skupaj, da bi izvršil to delo.

Novi nadzorni odbor ima tri člane in dva namestnika. V njemu so Josephine Erjavec, Joliet, Ill., tajnica Slovenske ženske zveze; župnik V. Vodusek iz San Francisca, Calif.; Joseph Zorc iz Waukegana, glavni odbornik KSKJ (vodja atletike). Namestnika sta Frank Alesh, Chicago, in G. J. Brince iz Eveletha, Minnesota.

Nekdo je predlagal, da naj imenuje v nadzorni odbor tri člane predsed. Kristan sam, kar pa je odklonil z utemeljitvijo, da mora biti nadzorni odbor izvoljen svobodno izmed navzočih. Ne bilo bi prav, je dejal, če si bi odbor sam sebi postavil nadzornike po svoji volji.

Iz gornjih imen je razvidno, da so vsi trije člani nadzornega odbora, in en namestnik, iz katoliških organizacij. Bili so izvoljeni brez opozicije, ker so bili to edini, ki so hoteli sprejeti ta mandat. Vsi drugi predlaganci so odklonili nominacijo.

Rev. Vodusekova poteza

Edina skupina, ki je imela ob priliki te "konference poseben sestanek (caucus), je bila katoliška. Na zborovanju je bila močno zastopana. Njen "floor leader" je bil Rev. Vodusek. Vodusek pa se mora priznati, da ni prišel na konferenco z namenom škoditi Sansu, pač pa, da pridobi zanj nazaj tiste kat. kroge, ki so se mu odtujili. V ta namen je predložil od svoje skupine predloženo spomenico, ki je bila na vsi konferenci edina stvar, ki je povzročila diskuzijo. Razvila se je po krajših in daljših govorih v smeri, kot da se tu gre za spor med katoličani in njihovimi nasprotniki. Takega spora v Sansu še nikoli ni bilo in ga ni sedaj, kar je zborovalcem poudaril pisec tega poročila. Sporna točka so partizani, in nasprotnike imajo v katoliških kot v nekatoliških krogih.

Vodusekova spomenica je bila po razpravi z malim dodatkom L. Adamiča sprejeta brez ugovora. Predsednik Kristan je izjavil, da želi Rev. Vodusek v njegovih namenih uspeh, a on (Kristan) v tem ni optimist.

Zborovanje je bilo zaključeno nekaj pred 7. uro zvečer. Ob 8. pa se je pričel v dvorani SNPJ shod in med govori koncertni spored, o katerem bo poročano v prihodnji številki.

F. Z.

Važnost letal v prevažanju ranjencev

Iz zavezniškega glavnega stana v Alžiru v francoski Afriki poročajo, da so ameriška in angleška letala prevozila z raznih bojišč v sredozemlju 70 tisoč ranjencev, največ iz Italije, deloma v vojaške bolnice v Siciliji, še več pa v Afriko, kjer so popolnoma na varnem.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero
\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

POLJSKI PROBLEM DELA ZAVEZNIKOM TEŽKE PREGLAVICE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ugodi. Clemenceau pa je smatral, da proti boljševikom ne more biti krivice. Čimvečje, tem boljše.

Pojav rdeče armade

Rdeča armada, ki jo je takrat snoval pokojni Leon Trocki, se je invaziji Poljakov upirala in jih odgnala skoro do pred prag Varšave. S pomočjo Francije pa so Poljaki dobili takratne najspretnejše francoske vojaške veščake v pomoč, materiala v izobilju in s protiofenzivo odgnali rdečo armado izpred Varšave in jo porazili. Moskva je uvidela, da bo najboljše skleniti s Poljsko mir, in na mirovni konferenci v Rigi 1. 1920 je pristala v nje, je kakršne so veljale med njo in Poljsko do septembra 1939. Bile so pomaknjene daleč vzhodno od tiste črte, ki jo je zasnovoval markiz Curzon, ker si Rusija pač ni mogla pomagati. Toda leta 1939 je v sporazumu s Hitlerjem po nemškem napadu na Poljsko vzela nazaj vse tisto ozemlje, ki ga je smatrala za svojega, skoro točno ob tisti črti, ki jo je zarisal na mirovni konferenci po prvi svetovni vojni takratni angleški zunanji minister markiz Curzon.

Težave ameriške vlade

Glede mej med Poljsko in Rusijo ima, sedaj ameriška vlada veliko večje težave kot pa angleška, ker so tu Poljaki močan političen faktor in na svoji strani imajo zoper Rusijo vso politično hierarhijo katoliške cerkve. In letos so volitve.

V tej kampanji pomagajo Poljakom vsi tisti krogi, ki so bili do napada na Pearl Harbor za izolacijo, in sploh vsi reakcionarji in fašisti, ki ne sovražijo ničesar na svetu bolj kakor Sovjetsko unijo.

Kaj naj ameriška vlada stori? Poskušala je vse mogoče, toda prepozno. Rusija je še vedno — kar se resničnega bojevanja tiče — največ sama v Evropi. Na drugem mestu, kar se krvolivja tiče, so partizani v Jugoslaviji, in na tretji ameriška peta in angleška osma armada v Italiji. In seveda angleški ter ameriški letalci, ki napadajo nemške vojne objekte na kontinentu.

Zamejna vlada brez zaslonbe

Ameriška vlada bi rada, da ostane Poljska samostojna, in da se njena zamejna vlada tja svobodno vrne. Tudi angleški toriji žele isto. A ko so v Londonu izprevideli, da to ne bo šlo, so začeli poljske zamejce puščati na cedilu, kakor pred tem jugoslovanskega Petra in njegove ministre.

Ko je šla Anglija v vojno v obrambo Poljske pred Hitlerjem, je izjavila, in že prej v pogodbi, oziroma zvezi, da ji jamči le politično neodvisnost. Mej ji ni nikjer omenila, kakšne da naj bodo in kje.

Niti ni imela Anglija vzroka, da ji bi jamčila tiste meje, za kakršne ni bila niti na mirovni konferenci po prejšnji vojni.

Načrti Moskve

Očitno je, da tudi ako sta Roosevelt in Churchill Stalina skušala pridobiti v sporazum glede Poljske, je ta odločno odklonil imeti opravka z zamejno

vlado pod njenimi pogoji.

V Moskvi deluje izborna osnove poljski odbor, ki kajpada dela tako, kakor ma sovjetska vlada dovoljuje, a vendarle boljše, kot pa klika v Londonu. Ta je izdal nedavno v Moskvi na naslov poljskega naroda proglas, v katerem poudarja: Ozmilje bivše Poljske, ki je po prebivalstvu rusko, oziroma ukrajinsko, se naj vrne Sovjetski uniji. Poljska dobi v zameno nove kraje na nemške stroške (menda predvsem Vzhodno Prusijo).

Poljska veleposestva se socializira in razdeli med kmete, ki jih obdelujejo.

Nova poljska vlada se mora ustanoviti izmed onih, ki so ostali ves čas vojne v svoji državi in se izkazali vrednim odpora in trpeli pod okupatorji.

S Sovjetsko unijo mora nova Poljska imeti najpristranejšo odnosa.

Tak je program poljskega odbora v Moskvi in tak bo obveljal. Nič čudnega ne bo; če se bo taka Poljska v celoti pridružila direktno Zvezi sovjetskih socialističnih republik; bolj čudno bo, ako se ne bo.

Poljaki v Zd. državah in v Angliji se tega najbolj boje. Ampak kaj morejo storiti od tu v bran svoje vrste Poljske? Nič.

Poljska bo svobodna

Ako bi bilo v Evropi na "drugih fronti", ki je po mnenju v Moskvi v Evropi se ni — in je res ni — kakih pet do sedem milijonov ameriških, angleških, kanadskih in francoskih vojakov, bi London in Washington lahko imela veliko večjo besedo in vpliv na položaj v Evropi, kot pa sedaj, ko Moskva smatra, da se rdeča armada še vedno bori skoraj osamljena.

Vzlic temu, Poljska bo svobodna, toda povsem drugače, kakor je bila pod Pilsudskim in potem pod Beckom, ki jo je zapel in privedel v pod napol fašistični sistem, brez zaslonbe med narodom. Načrt Moskve je, dati ji vlado, ki bo sprejemljiva za veliko večino poljskega ljudstva na Poljskem. Na Poljake v Ameriki in v Angliji Moskva nič ne poraja — to je očitno pokazala njegleda na zamere Washingtonu in Londonu.

DVE STORIJI O SANKANJU

Springfield, Ill. — Kadar je zima in vse ledeno, se nesreče na potih pomnože. In dogajajo se tudi med otroci, ki se drsajo po ledu ali pa se vozijo s sanmi. Po mestih se pozimi otroci s sankami kaj radi privežejo h kakemu avtu, da jih vozi za seboj. To je nevarno in nesreče niso redke. Dogodila se je tudi 12-letnemu sinu moje hčere Patricku. Dečki so privezali svoje sani za neki trok, in ko je ta potegnil ter začel drveti, je na nekem križišču mahoma zavil, sani so se prevrnile in dečki pa popadali vsekrizem, a samo Patricku se je dogodila nesreča, drugim ni bilo nič. Njemu pa je zlomilo eno rebro, ki mu je ranilo pljuča.

Ko sem ga obiskal v bolnišnici in vprašal zdravnika o njegovem zdravju, mi je dejal, da ne bo hudega.

JOSEF STALIN se je na konferenci in po konferenci v Teheranu izkazal za zelo samostojnega državnika. Ko so v Londonu in v Washingtonu Benešu branili, naj se ne gre v Moskvo sklepati kake pogodbe, ker se ni čisto zado, je šel po dolgih prerokanjih vseeno tja in pogodba je podpisana. Vzrok, da je smel v Moskvo, je Stalin, ki je rekel, naj ne pride. Na sliki je Stalin ob priliki, ko je Beneš podpisal pogodbo s Sovjetsko unijo.

Fanta pozdravim, nekaj časa posedim pri njemu in kaj se pripravi na odhod, mi pravi: "Grandpa, posedi še malo." Bilo mu je dolgčas samemu. "Povej, če si se tudi ti kdaj vozil s sanmi, ko si bil mlad kakor jaz." Dobro, in sem mu pripovedoval:

Seveda smo se vozili. Posebno pa se spominjam take vožnje nekakega noveletnega popoldne. Več dečkov nas je bilo skupaj, vsi približno tvoje starosti. To je bilo v mojem rojstnem kraju na Dolenjskem v Sloveniji, v državi, ki so ji takrat rekli Avstriji. Tam so hribovi, pa hribovi in doline. Avtomobilov takrat še niso imeli. Promet se je vršil le po železnici in v vprežno živino. Dečki so imeli sanke, toda bile so trikrat večje od takih, s kakršnimi se vozite dečki tukaj. Snega je tam mnogo — od dva do štiri čevlje na debelo, včasih še več. Večkrat se dogodi, da na ta sneg dežuje in potem površina zmazne, da se po tem snegu lahko voziš in hodiš kakor po ledu. Tak zamrznjen sneg se v solnce blešči kot kristal. Na koncu naše vasi je bil hrib. To se pravi, hrib je še tam. Prav primeren za vožnjo s sanmi. S prva vzamemo za drčanje navzdol le polovico hriba. Pod njim teče potok in pred njim je mala ravnina, dovolj široka, da je tisti spredaj, "sofer", sani lahko zavri predno bi štrbunknili v vodo. Vozili smo se tako cele ure. Gori nosili, ali jih vlekli, navzdol pa je šlo kot za stavo v dirkah. Obrabi so nam bili rdeči ko kuhan rak.

Tako je nam šlo vse posreči, dokler je vozil deček France po imenu. Kar naenkrat pa ga je prešinila neka sitna muha in se

je odločil: "Jaz nič več," je dejal.

"Kdo bo pa sedaj voznik?" so se vpraševali dečki, in si izbrali mene, češ, da imam bolj dolge noge. Sprejel sem pod pogojem, če se bomo odslej vozili z vrha hriba. Pritrdili so. Parkrat nam je šlo vse posreči. Vam povem, da je tako letelo navzdol kot bi se sam Elija peljal v nebesa. Ko tako sanke spet drse navzdol in dosežejo rob hriba, jih nisem mogel dobro zaokreniti v stran, ne jih zavreti, pa smo zdrveli v potok. Vsi mokri smo se skobacali iz njega. Poškodoval se ni nihče, a bilo je neprijetno. Neki naš mladi tovariš pa je zagodel: "Tone že ne bo več vozil, če bo tako neroden." A smo se še vozili, dokler smo bili dečki kakor ti.

Ampak tisti noveletni dan mi je stal za zmerom v spominu." Deček v bolnišnici me je pazno poslušal. — Anton Gorenz.

Pomožni sklad raste

V mesecu decembru so poslali v blagajno slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora sledeči:

Nick Triller, tajnik podružnice št. 66 SANSa, \$160; John Germ, predsednik lokalnega odbora JPO-SS, Pueblo, Colo., \$100; Glas Naroda, New York, \$250; John Valentič, Clarendon, Pa., \$5; Louis Champa, blagajnik lokalnega odbora št. 6, Ely, Minn., \$100; Neimenovana Slovenka, Irvington, N. Y., \$500; Anton Hren, blagajnik lokalnega odbora št. 26, Indianapolis, Ind., \$90; John Dolenc,

Earl Browder predlagal odboru C P. za komunistično gibanje novo ime

Glavni tajnik komunistične stranke Earl Browder se je po posvetovanjih z drugimi komunističnimi voditelji in nedvomno tudi vsled sedanje vnanje politike Moskve odločil predlagati ukinjenje komunističnega gibanja v tej deželi kot politična stranka, in ga preurediti v "politično komunistično društvo". Kakšno naj bo novo ime, to naj bo odločila konvencija komunistične stranke v maju to leto, je dejal Browder v svoji izjavi, a po njegovem mnenju bi bilo zelo prikladno, če bi imenovala v budoče "American Communist Political Association".

V diskuzijo glede bodočega imena poziva tudi druge, ne samo komunistične kroge.

Glede prihodnjih predsedniških volitev so ameriški komunisti sedaj v kampanji za Roosevelta četrti termin, toda bolj skozi svoje glasnike v unijah, v takozvanem vseslovenskem kongresu in drugih organizacijah, kot pa direktno.

Sovjetska unija je kominterno razpustila, in zdi se, da tudi komunističnim strankam v drugih deželah svetuje, naj store isto. Komisariat vnanjih zadev jih več ne potrebuje. Če jih pa bo kdaj pozneje, naj se ohranijo njih celice pod kako drugačno označbo, pod slično na primer, kakršno je predlagal Earl Browder.

Sovjetska unija je s svojimi

podružnica št. 9 SANSa, Villock, Pa., \$6.55; poslano po V. Loharnar, San Francisco, Calif., \$320; Anton Zornik, tajnik lokalnega odbora št. 40, JPO-SS, Herminie, Pa., \$20; Mrs. Jennie Mladich, Algonquin, Ill., \$5; Joseph Okorn, blagajnik lokalnega odbora št. 2, Cleveland, Ohio, \$400; Alex. Škerlj, blagajnik lokalnega odbora št. 25, JPO-SS, Claridge, Pa., \$25; federacija S. N. P. J., Westmoreland, Pa., \$35.73; John Vitez, tajnik lokalnega odbora št. 26 JPO-SS, Barton, O., \$10.93; John Plut, Buffalo, N. Y., \$5; in obresti na Reliance Federal Savings and Loan Association \$53.80.

Skupni dohodki v decembru \$1,839.51. Dne 1. januarja 1944 je bilo v blagajni \$66,428.78.

Hvala vsem, ki so poslali in darovali.

Najpristranejša zahvala pa naj bo na tem mestu izrečena "Neimenovani Slovenki" iz Irvingtona, katere je darovala sama \$500 za uboge in trpeče brate in sestre v domovini. Pridružila se je Mr. Petru Lustriku v Clevelandu, ki je prvi daroval vsoto \$500, in Mr. Johnu Perkotu, ki je z dodatnimi \$200 v decembru daroval lokalnemu odboru št. 2 v Clevelandu tudi že \$500. To-rej imamo v Ameriki dva Slovenca in eno Slovenko, ki so vsak posamezno darovali po \$500. Hvala vsem trem!

Kdo jim bo sledil?

Lokalni odbori JPO-SS pozivite vaše delovanje. Sedaj je čas, kajti vojna se bliža svojemu koncu v Evropi.

Leo Jurjovec,
blagajnik JPO-SS.

Nekaj o Titovi armadi in njenem političnem gibanju

V Titovem partizanskem gibanju so se njegovi borci pozdravljali z dvignjenimi pestmi. Iz taktičnih ozirov (da ne bi izgleдали pred ameriški in angleškimi častniki preveč "komunisti"), so to odpravili in pozdrav med njimi je sedaj vojaški, kakor v drugih armadah. Sicer so dvigali pesti tudi socialisti v Španiji v času civilne vojne, v Avstriji, v Ameriki in drugje, toda socialisti so med buržvazijo prav tako malo "priljubljeni" kot komunisti.

Osvobodilna fronta pod Titom je že pred več meseci ustanovila v osvobojenih krajih tudi politično oblast. Volilna pravica je splošna in iz Titovega stana poročajo, da imajo prvič po postanku Jugoslavije sedaj v osvobojenih krajih tudi ženske volilno pravico.

Nasprotniki Titovega gibanja posebno med Slovenci trdijo; da je Titov politični sistem kopiran po ruskem sovjetskem vzoru.

Odbor osvobodilne fronte na take očitke izjavlja, da je ljudstvo zadovoljno z novimi svobodščinami in v splošnem zahteva, da takega političnega sistema, kakršen je bil v prejšnji Jugoslaviji, ne blikar več, kar je razumljivo. Slovenija je bila na boljšem že iz prejšnjih časov, tudi Hrvatska, zanemarjeni pa so bili v šolstvu razni drugi kraji. Odbor osvobodilne fronte je sklenil nepismenost odpraviti, ker zastopa ljudski pokret.

Kolikšna je Titova armada, si poročila o tem nasprotujejo. Victor Bienstock (ONA) izjava iz trditve "dobro informiranih krogov", da ima okrog trideset divizij s 300,000 možmi.

Večina drugih meni, da je

njegova armada veliko manjša. Po virih omenjenega pisca je v nji četrtnina žensk.

Titova armada je dobro preokrbljena z lahkim orožjem, zelo pa ji manjka topov in tankov. Poročila iz Londona pa pravijo, da jim zavezniki tudi teh stvari čezdalje več dovajajo.

V Berlinu čestokrat ugotove, da je Titovo gibanje popolnoma sirto, a vse take nemške izjave so se doslej izkazale za neresnične.

Prvotne uniforme in znaki Titovih vojakov so bile slične tistim sovjetskim, sedanje pa so po zatrdilu prej omenjenega poročevalca identične uniformam vojakov prejšnje Jugoslavije, izvezmi le grb, ki vsebuje tudi rdečo zvezdo na kapi. Pravi, da se Titova armada bori pod uradno jugoslovansko zastavo, ki se od prejšnje razlikuje v tem, da je na nji všita rdeča zvezda.

Glavni Titov stan je v mestu Jajce v Bosni.

Uvažanje delavcev iz Mehike se bo nadaljevalo

Ker v tej deželi še manjka cenjenih delavcev celo v južnih državah, posebno pri sezonskih delih na plantažah — zamorci so se namreč v tej vojni izselili v industrijska mesta — je vlada poskrbela, da dobi iz Mehike letos nadaljnjih 40,000 delavcev, večinoma za poljska dela na jugozapadu. Voznino in hrano na potovanju jam plača ameriška vlada.

Podtalni humor

Svedski industrialist, ki se je vrnil iz Nemčije, je v zabavo svoji družbi povedal tole anekdoto, o kateri trdi, da jo je tam dostikrat slišal:

Klijent v Berlinu je prišel v banko in vprašal uradnika, s katerim sta si prijatelja, za svet. "Prihranil sem si tisoč mark," je dejal, "kam bi jih bilo najvarnejše investirati?"

Uradnik mu je svetoval, naj jih vloži v vojno posojilo. "Navsezadnje je to najboljše, ker ti za varnost jamči firer."

Klijent se je obotavljal. "Seveda, ampak firer je smrtnik kot smo drugi. Ako pade, kaj potem?"

Uradnik ga je karajoče pogledal: "Nu, da, potem ti bo Goering jamčil varnost tvojega denarja."

Klijent se ni dal prepričati. "Goering je letalec, je več v zraku kot na tleh in je vsled tega bolj izpostavljen nesreči kot kdorkoli drugi."

To ugovarjanje je uradnika zjezilo, pa je zavpil: "V tem slučaju ti bo varnost tvojega posojila jamčila vsa nacijska stranka!"

A klijent je ostal trmoglav. "Ako bo armada tepena, potem se lahko tudi stranka zruši."

Uradnik se je sklonil k njemu in mu pošepetal v uho: "Človek, ali bi to ne bilo vredno tisoč mark zate?"

SODELUJTE V KAMPANJI ZA

TISOČ

NOVIH NAROČNIKOV
VSI, KI SOGLASATE
S SMERNICAMI
PROLETARCA

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili
kako postati AMERIŠKI DRŽAV.
LJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavno eZdruženih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinenj držav in Poedine države.

Cena knjižice je samo 50 centov s poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
CHICAGO 23, ILL.
CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles.
Vodi jo George Marchant

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva.
Deset članov(ice) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON

3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 8700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska
knjigarna v Zd. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

FREE PRESS

Up in historic Mount Vernon, New York, they commemorated the 152nd anniversary of the ratification of the Bill of Rights by honoring John Peter Zenger, a German immigrant whose sense of justice and courage 233 years ago launched the campaign for freedom of the press in America.

"No five words in the English language mean more to the people of America or the world than 'freedom of the press,' pointed out Wallace Odell, president of the New York State Newspaper Publishers Association, in praising Zenger. 'They are the keystones of liberty and without them no people could or would be free.'

Granted! But once a journeyman printer could scrape together enough money from his savings to buy a press and rent empty space. He gathered the news, wrote the editorials, peddled the paper—and wrote glorious chapters in the history of freedom.

Once a political or social evangelist could preach his message on the street corners, in village squares. He could hike across country, earn his way in town and city, and get his message heard.

Now communication is Big Business. You need a multi-million dollar press and access to billion dollar radio stations in order really to be free to reach the people of the United States.

"Freedom of the press" means something different in this technological age from what it did in the colonies in 1710, or in the new nation of thirteen states when the Bill of Rights became part of the Constitution.—The Call.

The Owners Show Their Hand

What kind of America will this nation be after the war ends? The answer has been simplified by the recent activities of the National Association of Manufacturers. It will be made even more simple as the NAM works out its present plans for propagandizing the American people.

It now is clearly an "either-or" proposition. Either Big Business will rule the nation or the common people will rule it. And Big Business is already setting out to do the ruling.

The first demonstration of the owners' intentions is their plea for the right to pile up huge corporation surpluses. They explain quite frankly that they will need the cash and credits to buy the machinery to put workers to work.

Now the NAM is going into politics—in the American way. They are going to spend some millions of their surpluses to convince the American people that "we the people" need private owners to take care of us.

We common people will either let the NAM work out their ideas or we won't. If we do, then we shall have no right to complain if we are ruled and exploited as of yore. Surely, if we must have somebody to provide jobs for us, then we can't claim that we are able to care for ourselves. To do the managing the owners MUST also do the ruling.

If, on the other hand, we won't place ourselves in the care of an owning class, then we must do something positive. What we must then do is to provide our own jobs and set up our own economy.

There is only one way in which we can take care of ourselves. That way is to own the means of employment—together. That is a necessity of freedom after the war—we must socialize the means of life.

Otherwise we must permit the nation to be owned and ruled by a few of us.

The choice is as simple as that. We really ought to thank the NAM for putting its cards on the table. It is now up to workers, who have the numbers and the power, if they will only use them, to decide what game shall be played.—Reading Labor Advocate.

FIELD MARSHAL JAN SMUTS WRONG ONCE BEFORE

By SCOTT NEARING

Field Marshal Jan Smuts, prime minister of South Africa and member of Britain's War Cabinet, talked recently in London before the Empire Parliamentary Assn. Probably Smuts was saying what the leaders of the British Tory party want people to hear at this stage of World War II.

The New York Times version of the speech quotes Smuts: "In the new organization to preserve peace for the future we (must) give a proper place to leadership and power. To my mind that can be done more effectively than in the covenant of the League of Nations by giving a proper place to the three great powers now at the head of the United Nations."

Before going further with Smuts' argument, it is worth noting that the three "great powers" to which he refers are the three that have the largest production capacity and the largest number of bombing planes, tanks and guns. Greatness, as the general sees it, is the same thing as military might. Incidentally, these three powers in 1939 held a substantial monopoly of the resources and raw materials upon which modern mass production depends.

"Great Britain, the United States and Russia," Smuts continued, "now form the trinity at the head of the United Nations fighting for the cause of humanity. And as it is in war, so will it have to be in peace. We shall have to see to it that in the new international organization the leadership remains in the hands of this great trinity of powers. These three powers must... be responsible in the first instance for the maintenance of security and for the preservation of world peace, and this primary responsibility will not be affected by any duties resting on the rest of the United Nations."

Which means:

1. That Britain, the U.S. and the USSR, with less than a fifth of the world's population, will rule the planet.
2. That China, with a larger population than the Big Three com-

I had rather never receive a kindness than never bestow one.—Seneca.

THE MARCH OF LABOR

When McAdoo Ran the Railroads

Naturally, the taking over the railroads by President Roosevelt has prompted many writers to comment on what happened under Federal control during the last war. In some cases, much ancient propaganda has been revived.

As an example, we are told that government operation ran up a deficit of \$1,700,000,000, that the roads were sent back to their owners in a dilapidated condition, and that, from almost every point of view, William Gibbs McAdoo's handling of the rails was a disheartening "flop."

True, a deficit was piled up, but that was because the government refused to raise rates. When the carriers were turned to private ownership, rates were boosted more than \$1,000,000,000 a year. If the government in wartime had changed the same rates private enterprise charged in peacetime, there would have been no deficit. Instead, there would have been a handsome profit.

The roads were not returned in a dilapidated condition. Most of them were in better shape than when the government took possession. That was proven conclusively by official investigations following the World War.

Uncle Sam was extraordinarily generous to the railroads and their stockholders. The rental during government control was about \$960,000,000 a year, which equaled the highest profits the carriers had ever made. When the roads were turned back Uncle Sam guaranteed profits for six months. Many carriers took advantage of his generosity and indulged in riotous expenditures which cost the Public Treasury tens of millions.

That famous experiment in government operation was not a complete success by any means, but it compares favorably with private operation at the same period. In fact, the record shows that the government was compelled to take over because private operation had failed to such an extent as to threaten the success of the war effort.—Labor.

BORIS FURLAN IN LONDON CLAIMS KING PETER'S GOVERNMENT IN CAIRO DYING NATURAL DEATH

London, Jan. 2. (ONA) — The conviction that Yugoslavia will be completely freed in 1944 mainly by its own efforts was expressed in an interview with the Overseas News Agency today by Prof. Boris Furlan, former Yugoslav Minister of Education and Chairman of the United Committee of South Slavs recently formed here to support the National Liberation movement in Yugoslavia.

Prof. Furlan, a Slovene, said that the work already accomplished by the Liberation Government of Dr. Ivan Ribar and Marshal Josip (Tito) Brozovic had shown not only the high political wisdom of the leaders but also the "very high degree of political understanding of the peoples of Yugoslavia."

The first governmental acts of the Tito-Ribar Provisional regime, he declared, achieved more in a few days than all the acts of the Yugoslav government had done in 23 years of peace because they laid a sound foundation for the future development of the Yugoslav people.

The Provisional government, he said, has solved the much-debated question of federation and achieved equality of the different races composing Yugoslavia. He listed as the greatest achievement of all the "still unbelievable effort by the people who, in two and a half years of struggle, have reached a standard of true democracy through a liberation front which hardly exists now in countries proud of their long democratic history."

Prof. Furlan revealed that, on the basis of messages received by his committee in London, a majority of Yugoslavs in the free world had

already "joined hands to help the People's Liberation movement."

Asked his opinion of the Peter-Pouritch government in Cairo, Prof. Furlan said he did not expect its legal position to change before the Yugoslav people had had a chance freely to express its own wishes.

"But," he added, "The Pouritch government is already dying a natural death."

OUR BOYS ARE DIFFERENT

CHICAGO.—Mr. Stalin's Gay-PayOO doesn't tell the customers what they get for their money, but no such modesty afflicts Mr. Hoover's boys. One of them gave a collection of Chicago lawyers a bill of particulars this past week. Said he. Selective Service Act kept them busy putting 6,500 people before the bench, and fines were collected to the tune of \$700,000, and that "131,000 men were made available to the military forces as a result of investigations." Sixty-nine per cent increase in pinches of young girls for sex offenses over last year; and for other naughty acts, an increase of 33 per cent, which he said was caused by lack of proper home care and training. No "enemy agent" committed any sabotage, but 13,000 cases of suspected sabbing were snooped and in 495 cases convictions were gotten, most cases being due to "war nerves" on the part of people who see too many movies.

There are only two powers in the world, the sword and the pen; and in the end the former is always conquered by the latter.—Napoleon

OUR BLIND SPOT

Samuel Grafton
In The Chicago Sun

Our first duty to the world we live in is to know what is going on in it. And on this score we have failed dismally in respect to the Partisans of Yugoslavia. The plain truth is that we are coming into that story late in the last chapter.

The movement happened, and we did not know it was happening. It grew and we did not know it was growing.

And Now It Is So Big

We have been taken by surprise. The movement was so little, for so long, and now suddenly it is so big. It was a mere speck on the American consciousness for two years; it was a tiny band of bandits; now we rub our eyes and describe an army of heroes. It was nothing, now it is everything; it was our danger, now we call it our hope; it was the center of disunity, and now we find in it the promise of unity. Yesterday we condemned it without reserve; today we aid it with eagerness.

I say these surprises are bad for us, that they reveal somewhere in us a blind spot and that blind spots are bad for us.

The question I place before the house is not whether one should love the Partisans or hate them; it is the technical question of why we did not know more about them. It is perhaps a great thing that we are "hep" now, that we understand at last how the Partisans are holding down more Germans in Yugoslavia than the Allies are engaging in Italy, that British and American air forces are therefore actually carrying out missions ordered by Tito far away. Yet it would have been a greater thing if we had been hep from the beginning, if, granting the importance of this movement, we had shared in it from the start, instead of only falling upon it with joyous shouts and the cry brother, brother, now that it is complete.

Our Fears

So we come back to the question of knowing the world we live in. And if fear of radicalism, fear of Communism, kept us, not only from helping the Partisans in the earlier stage, which is a separate question, but even from seeing them, even from knowing the bare facts of who and what and how big they were, then we must, with some sense of danger, examine in-to this matter of our partial vision of the world.

For if we are going to shape popular movements, as we fondly tell ourselves we shall, then we must see them; and if our fears keep us from seeing them, we are not likely to shape them.

The Furtive Glance

To look at the world with one eye closed, or over the shoulder furtively, in perpetual agitation, rather than to look at it square and clean and straight, can be good for none of us, no matter what his politics.

Even those who dislike movements in which Communists participate should have had a special interest in knowing all about the Partisans; in seeing them with precision and accuracy; yet they were the blindest of all, they were the most convinced that the Partisans were a little band of traitors and thieves.

Through the Looking Glass

They looked into themselves and imagined they were studying Yugoslavia; it was in their mirrors they discovered that Mikhailovitch was the popular leader of Balkan resistance.

So I move that next time we look at what is happening, and not try to study the world by its dim reflection in our secret hearts. There was a queen once who decided, on the basis of just such a study, that the poor were stubborn for not eating cake. Her tragedy is not that she went down but that she never knew what hit her.

"I have never heard an important labor leader criticize agriculture. I have heard many farm leaders criticize labor. Farmers, if only from the standpoint of their own self interest, must be concerned about labor. Labor makes the farmer's market. Farm legislation depends upon labor as well as farm votes. The important thing is that both of these great groups work together for their mutual welfare and in so doing they will serve the welfare of the whole nation." — Vice President Henry A. Wallace.

How Free is Enterprise?

The term "free enterprise" has come to assume such an aura of respectability and righteousness in the glossary of our national thinking that it is almost like opposing "life, liberty and the pursuit of happiness" for anyone to make any reservations about it. Let me therefore say right from the outset that I'm all for free enterprise. I believe we have done fairly well under a system of free enterprise up to a point and we can do even better. I further believe that we have done very badly under what some mistake for free enterprise, and that we are bound to do even worse if we hold to the same ideas and methods.

The proper thing in discussing free enterprise and its postwar prospects is first to define what it means. It means different things to different people. Free enterprise will mean the freedom to enslave and sweat his employees to a Girdler or a Weir; the freedom to work at his job and earn a sufficient livelihood to any of their employees. It will mean one thing to the farmer cultivating his land and another to the banker holding a mortgage on the land. The storekeeper running his corner grocery on Main Street will have his own idea of free enterprise and the corporation running a chain of thousands of grocery stores will have a conflicting idea of free enterprise.

Yet if we cannot define precisely what free enterprise is, we can still agree on what it is not. For the workingman, freedom to be fired, freedom to be unemployed, freedom to starve is not free enterprise. Rather is it the sardonic privilege to be chained to misery, to be handcuffed to starvation, to be yoked to indignity. This is not free enterprise.

What few of us realize is that society has changed, our economy has changed since our concept of free enterprise were formed. The truth is that when we talk of free enterprise we talk of something which no longer exists. It no longer exists at least in the form or to the extent which the phrase evokes in our consciousness.—Max Zaritsky.

A Sales Tax Or...

In its campaign for a sales tax, the national Chamber of Commerce claims to have unearthed some workers who favor this method for making the poor shoulder the rich man's tax burden.

As evidence that "widespread sentiment" exists for a sales tax, the Chamber's Washington Review reports that "a small, eastern steel distributing company conducted a poll among its workers which showed 104 votes for a 10% retail sales tax..."

Remarkable! But wait a minute, this is only half the story. The report continues with "17 votes for a 10% increase in the withholding tax, and 3 not voting."

In other words, the workers were apparently asked which they preferred, a 10% sales tax or a 10% increase in their withholding tax.

Caught between the devil and the deep blue sea, most of them evidently decided that a devil of 10% more docked from their wages was worse than floundering in a sea of 10% higher living costs.

This incident is typical of the phony sales tax propaganda. Actually the choice is not between two alternative methods of soaking the lowest paid. It is between taxing the wealthy according to ability to pay, or making those least able to pay bear most of the burden through a sales tax.

If these workers had been asked if they preferred a 10% sales tax to higher taxes on upper incomes and war profits, we don't think the sales tax would have received a single vote.—The CIO News.

WHISKY MOGULS ABOVE ALL LAW

Grand Jury Takes a Whirl at "Unholy Mess"; State Commissions Defied; Shameful Situation in Capital

Various government agencies are piecing together information which demonstrates that the liquor industry itself is responsible for what a subcommittee of the Senate Judiciary Committee has described as an "unholy mess."

Racketeering, black marketing, adulteration and price chiseling have reached such proportions that a Federal grand jury has been called at Washington to determine whether there is basis for criminal prosecution.

The so-called "Big Four" distillers—Hiram Walker and Sons, Seagram and Sons, National Distillers Products Corporation and Schenley Distillers Corporation—are under subpoena by the Department of Justice to produce records which are expected to show the extent to which they dominate the business.

The Federal Trade Commission charged Milton S. Kronheim and Son, Washington's largest wholesaler, with taking advantage of the present liquor shortage to "enforce monopolistic practices."

Some time ago this concern agreed to pay \$200,000 in fines to avoid criminal prosecution by the O. P. A. on price-chiseling charges.

The New York State Liquor Authority leveled charges of hoarding against distillers and wholesalers. It declared it was unable to obtain stocks, notwithstanding the national supply of bulk whiskeys would not be used up for four and a half years if the average rate at which liquor has been made available since January 1 were maintained. At the reduced rate now in effect, the Authority

said, the supply would be adequate for nearly five years.

The Whisky Trust has such a complete grip on supplies that it has been able to force the State Liquor Authority in Ohio to relax its regulations, the Senate subcommittee was told by William F. Lentz, a deputy state auditor.

Lentz explained that Ohio dealers are required to obtain their supplies from the state monopoly. However, distillers have refused to sell to the state because they can exact higher prices from individual dealers, and it has been "necessary" for the authorities to wink at violations running into millions of gallons, Lentz pleaded.

Lentz complained that standard brands had "disappeared" from the market, having been replaced by new brand names with the object of evading price ceilings.

CAN'T AFFORD IT

Three thousand South African gold mine workers want more pay for their hard and unhealthy job.

They get on the average 13s. 6d. a week in cash and 12s. in food, free living quarters and medical service.

The mineowners say they cannot afford an increase, yet Rand gold profits last year were \$43,500,000.

Shareholders received \$17,000,000, the Union Treasury \$27,000,000, and the native workers (who then numbered more than 350,000) \$12,500,000.

Daily Herald, 25-8-43.

He Was Welcome to It

Teacher—What did the Roman soldiers sometimes receive as a reward for bravery?

Pupil—Property.

Teacher—Give an example.

Pupil—Horatius kept the bridge.

ADAMIC'S NEW BOOK

MY NATIVE LAND

Based upon the author's exclusive material, this incredible story of YUGOSLAVIA — the country of the Croats, the Serbians and the Slovenians — and her heroic struggle holds a significant lesson for the democracies.

Order Your Copy Now

\$3.75 a copy

PROLETAREC BOOK SHOP

2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.